...нтрольный экземпляр

Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

«СВЕТ» Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров ЧИАССР

Газет арадувл 1923 шера денз ★ ШОАТТА, 24 ОКТЯБРЬ, 1987 ШУ. ★ № 128 (7474). ★ Мах 3 кеп.

Коммунисташ! ТIагIертта а лерргIа а, большевистски хьисапе дIакхахьа КПСС XXVII съезда никъ! Кердача толамашца, перестройкерча реальни результаташца накъагIорiда вай XIX Еррисоюзни партийни конференцена!

(КПСС ЦК ТIаьхьехамашца ра).

Советски Союза Коммунистически парте Центральни Комитета Пленумах бола

ИНФОРМАЦИОННИ ХОАМ

1987 шера 21 октябре КПСС Центральни Комитета аргIанара Пленум хилар. Пленум хьежар Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 70 шу дизарцеи кхыдолча хIанзарча декхаращцеи дувзаденнача дешашка.

Цу дешаех йола доклад йир КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева.

Пленуме къамаьл дир нн. Б. Н. Ельцина — КПСС Московски горкома хьалхарча секретара, Е. К. Лигачева — КПСС ЦК секретара, С. И. Манякина — СССР халкъа тIахьожама Комитета председатела, Л. А. Бородина — КПСС Астраханански обкома хьалхарча секретара, С. А. Шалаева — ВЦСПС-а председатела, Г. П. Богомякова — КПСС Тюменски обкома хьалхарча секретара, Ф. Т. Моргуна — Украина Компарте Полтавски обкома хьалхарча секретара, В. К. Месяца — КПСС Московски обкома хьалхарча секретара, Б. В. Коноплева — КПСС Пермски обкома хьалхарча секретара, Г. А. Арбатова — СССР Iилмай Академе США-и Канадан Института директора, Я. П. Рябова — Французски Республикерча СССР-а чрезвычайни полномочнии посола, Н. И. Рыжкова — СССР Министрий Совета Председатела, В. Т. Сайкина — халкъа депутатий Московски городской Совета исполкома председатела, В. И. Воротникова — РСФСР Министрий Совета Председатела, А. Я. Колесникова — «Краснодонуголь» яхача производственни объединене «Молодогвардейская» яхача шахта горни болхлой комплексни бригада бригадира, В. М. Чебрикова — СССР паччахьалкхен кхерамзлен Комитета председатела, А. Н. Яковлева — КПСС ЦК секретара, Г. И. Марчука — СССР Iилмай Академе президента, Э. А. Шеварднадзе — СССР кхыча мехкашцарча гIулакхий министра, В. С. Мураховске — СССР Министрий Совета Председатела хьалхарча заместитела, СССР Паччахьалкхен агропромышленни комитета Председатела, А. А. Громыкос — СССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела, В. В. Щербицке — Украина Компарте ЦК хьалхарча секретара, Б. К. Пугос — Латве Компарте ЦК хьалхарча секретара, В. И. Мироненкос — ВЛКСМ ЦК хьалхарча секретара, М. С. Соломенцева — КПСС ЦК-ча партийни тIахьожама Комитета председатела, Г. В. Колбина — Казахстана Компарте ЦК хьалхарча секретара, В. А. Затворницке — Главмосстроя № 1 йолча «Моссстрой» треста комплексни бригада бригадира.

Дош хаддаш къамаьл дир КПСС ЦК Генеральни секретара М. С. Горбачева.

Пленума М. С. Горбачева доклада тIара керттера положенеши выводаши мога а яь цу дешах боаггIаш бола соцам тIанйцар.

Пленум хьежар организационни дешага.

Пленума Г. А. Алиева цамогаш хиларах пенсе вахарца дувзаденна ше КПСС ЦК Политбюро члена декхарех мукъавалийта аьнна даь дехар кхоачашдир.

Цу тIа ЦК Пленума ший болх чакхбаьккхар.

Хургболча хьувкъамах

Декхарех дика лоархIабеш хьабоагIа укх шера Назрановски района «Назрановский» совхоза кхаш леладераш. ЧIоагIа баьнна хиннача михо доккха зе даь хиннадале, а, гурахьа дIадийна ялат хIара гектара тIара 19,5 центнер чудера, план 19 центнер йолаш. Паччахьалкхенна ялат дIадалара план а толаме кхоачашйир.

ХIанз тIатеIIа хургболча хьувкъама лард йоллаш ба совхозе. Дика аьхача, удобренеща хьаьндаьча, агротехнико дIа ма деххара тоадаьча лаьтта толашагIа йолча хана дIадувш да хIанз гурахьа дув ялат. Дукха хIама дисадац из болх чакхбаккха. Укх денношка дерриrа а 2950 гектара тIа дIадийна доаккхаргда из.

Из болх беш геттара дика къахьег механизатораша Муцольгов Бембулата, Евлоев Ахьмада, сеяльщикаша Кодзоев Iийсас, Курскиева Хяде, кхычар.

Сихдаь зяба лаьтта оахаш да хIанз. Пхи эзар гектар я бIаьсти юв култураш дIае кийчъе езаш.

Из болх беш 19 агрегат я хIанз. Кхашкара гурахьа ду керттера балхаш чакхдаьхачул тIехьагIа, ялата хьажкIаш, шекара свеклаш чуийца яьхача, кхы а ворхI бархI трактор дIаоттаергйолаш я зяба лаьтта аха.

ХIанз болх беш боахкача механизаторашта юкъе цхьаккха а вац балха норм тIеххоачаш ца еш. Цхьабакъда, царна юкъе а белггала дикагIа болх бу механизатораша Сукиев Тухана, Бичиев Къурейша, Бабакиев Ювназа, Шибилов Эдика. Шиппа балха норма ца еш ди дIадахийтац царех хIаране.

Х. МАГОМЕТОВ.

СУРТАШ ТIА: «Назрановский» совхозе механизатор Б. Муцольгов; кхашка ялат дIадувш я цу совхоза агрегаташ.

И. ПЛИЕВА сурташ.

ЯХЬА ДНЕВНИК

ЛаьрхIар кхоачашду

ШийтталагIча пятилетка шоллагIча шера доккхий декхараш тIа а ийца, уж толамца кхоачашдара шерра социалистически яхь йоаржаьй мехкдаьтта чакхдоахача Новогрозненски завода коллективо. Ер шу доладелча денз цо планал совгIа арахийцай цхьа бIаь эзар совгIа сома маьха товарни продукци.

Из толам боаккхача къаьстта доккха дакъа а лаьцад, яхье хьалхара моттиг а яьккхай Краснова Людмила Николаевна керте латтача № 21 — 1 йолча установка коллективо. ХIанз декабрь бетта чотагIа къахьегаш я из. Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача денга кхачалехьа шера план кхоачашъе дош деннад цо. Ше укх юбилейни шера тIанйица декхараш толамца кхоачашдеш хьайоагIа Якимец Геннадий Семенович керте латтача установка коллектив а.

* * *

Шоаш укх юбилейни шера тIанйица доккхий социалистически декхараш толамца кхоачаш а деш, хьинаре къахьегаш ба «Чечингпромстройматериалы» яхача производственни объединенена чуйоагIача Старопромысловски кирпично-черепични завода болхлой. Ер шу доладелча денз цар паччахьалкхен планагIа лаьрхIачул совгIа арахийцай 33 эзар кирпишк, хIаьта заданел совгIа маьхалъяьккхай 28 эзар сом мах бола продукци. Ший потребителашта продукцена поставкаш яра договорни декхараш а толамца кхоачашдаьд завода коллективо.

Къаьстта дика болх а беш, ше тIанйицача декхарех лоархIаеш я Цаьаев Супьяна кулгалдеча карпишкаш еча цеха коллектив.

Деша дай бац

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дузача цIейна сийленца накъабахара доккхий декхараш тIанйцадар Сахаров Анатолий Федотовича кулгалдеча Грозненски автоцентра болхлоша, инженерно-технически болхлоша, гIулакхерча наха. Мишта кхоачашду цар шоаш денна дош? ХIанз хьагучогIа уж тIанйцача бесса каьхата тIа дисад. Цу декхарий цхьаккха пункт яц кхоачашъеш. Цул совгIа автоцентра коллектив лоархIаяц паччахьалкхен планах а. Ер шу доладелча денз шоай доалахьа автомашинаш йолча наха цар ца деш дисад 50 эзар сома маьха гIулакхаш.

Автоцентра чуйоагIача участкех, технически гIулакх дара йолча пунктех нагахьа коллектив яц паччахьалкхен планах лоархIаеш.

* * *

ШийтталагIча пятилетка шоллагIа шу хьинареча къахьегамца белгалдаккхара доккхий декхараш тIанйцар мехкдаьтта чакхдоахача А. Шерипова цIерагIча Грозненски завода технологаша. Ер шу доладелча денз хIанзалца хьабаьча балхага хьежача къаьгга гуш да, шоай деша дай уж ца хиннalга. ТIанйцача декхарий цхьаккха пункт яц цар кхоачашъяь. Товарни продукци арахецара нйс бетта план а низткъа мара кхоачашъяьяц завода коллективо. Ший потребителашта продукци лоаттаяра тIанйца договорни декхараш 96 процент мара кхоачашдаьдац цо.

Укх юбилейни шера къаьстта во болх а беш, социалистически яхье тIехьаюсаши я Николенко Владимир Александровича Асламбеков Ильяс Хусейновича кулгалдеча шоллагIчеи иттлагIчеи цехий коллективаш.

Тахан—«Машара талгIи» яха тIема духьалара акци

ВАЙНА МАШАР ЭШ

Укх шера август бетта Токио, Хиросиме, Нагасаки яхача японски городашка атомни герз дIадаккхара хетаяь Дерригдунен конференци хилар. Цига тIанйцар «Машара талгIи» яха тIема духьалара Дерригдунен акци чакхъяьккхара тIаерзаяь советско-американски инициатива.

«Машара талгIи» яха акци ядерни а низбеш доацача а дунен тIара чакхйоаккха Iалаьмате йоккха манифестаци санна лаьрхIа я. Из кхоачаргья дунен дуккхача моттигашка: Хиросимера дIайолаенна ерригача паччахьалкхенашка. Часовой поясашка хьежжа. Малхбоалехьара Малхбузенгахьа дIагIоргья машара эстафета. Цо аьттув лургба тайп-тайпарча городашка, юрташка бахача наха шоайла бувзам оттабе, къамаьл де, ловцаш даха, телеграммаши письмоши дIа-хьа дакьийта, кхыдола гIулакхаш де.

«Машара талгIен» политически лоархIам дукхагIча даькъе белгалбоал цига дакъа лоацаш бе-бе политически а идеологически а лостамаш дола общественни организацеши движенеши, творчески союзаш, профессиональни группаш, дин общинаш, къаьст-къаьста бола Iилмани искусстван болхлой хиларца.

Ерригача акцей политически чулоацам керттерча даькъе белгалбоал хIара къаман организаце, шнй мехка долча хьалашка хьежжа, тIема духьалара гIулакхаш чакхдахарца. Машара тIехьарча мероприятей цхьа кIийле я — ядерни катастрофа ца хилийтар, атомни герз вIалла хургдоацаш дIадаккхар, дуккха нах боабеча кхыдолча герзий тайпаш хьадар соцадари долаш дараш дIадахари.

«Машара талгIено» бе-бе гIулакхаш хьалхадоах. Уж хила йиш я дуккхача наха дакъа лоаца манифестацеш, поэта е цIи хезача артиста индивидуальни выступленеш, машара маршаш, тIема базашта пикетировани елга, спортсмений выступленеш, йист ца хулаш минуташ чакхъяхар, тIем тIа байнарий кашамаш тIа зизаши венокаши ехкар, кхыяраш.

Советски Союза территоре тIа 11 сахьата пояс я. Цудухьа советски наха къаьстта бехктокхам тIабуж из лоархIаме гIулакх чакхдоаккхача.

Машар лорабара Советски комитета Президиума бюрос чIоагIа хьаллаьцай «Машара талгIи» дIаяхьара инициатива. Дика кийчо яьй цунна вай республике. Городашка, районашка цу акцена хетаяь лаьрххIа мероприятеш хургья. Масала, город Грозне машара тIехьа гIулакх дара кIира дIадолалургда 24-ча октябре. шийтта сахьат даьлча, В. И. Ленина цIерагIча майда тIа митинг а яь, Малгобеке — Серго Орджоникидзе цIерагIча стадионе чакхдоаккхаргда «Спорт — машара посол» яха спортивни цIей, Надтеречни районе — Коталон цIерагIча парке хургья митинг. Дерригача КIигагIа республика къахьегама коллективашка, школашка, лакхерчеи лаьрххIа юкъерчеи дешара заведенешка чакхъяргья митингаш, собранеш, дагалацара вахташ, машара вахташ, машара рейсаш, тIемеи къахьегамеи ветеранашцара вIашагIкхетараш, художественни самодеятельносте дакъа лоацарий концерташ. факельни шестveш. Сийлахь-боккхача Даймехка тIем тIа байнарий кашамашта, памятникашта, аламбекъашта юхе зизаш дахкар, тIема сийлен наькъашка гIолла мотопробегаш яр. Советски машара фондана новкъостал дераша хьинарегIа болх бе беза «Машара талгIи» яха акции герз дIадаккхара кIирен чакхдаккхара, машара фонд алсамъяккхара, дIахьош йола мероприятеш наьха безам тIаозаш, сакъердаме, наха дег чу ювшаш хилийтара.

Машар лорабара Нохч-ГIалгIай комитето, Советски машара фонда республикански отделене беррига къахьегамхой тIахьех кийчъяьча мероприятешка хьинарегIа дакъа лаца, машара тIехьа дош ала.

Р. САЛАМОВА,
машар лорабара Нохч-ГIалгIай комитета председатела заместитель.

МИШТА Ю IАНА КИЙЧО

АХКА ДIАЙХА ХИННАДАЛЕ А...

Укх тIеххьарча бетташка соахка укх ханаца нийсдича дикка бокъалгахьа даьннад Нохч-ГIалгIай гIишлон управлене чуйоагIача Грозненски аьшкбетонни изделей завода коллектива гIулакхаш. Иштта дIабахача нйс бетта товарни продукци арахецара план 105 процента из маьхала йоаккхалга 100,4 процента кхоачашдаьд. Цу юкъа дикка лакхъеннай къахьегама овсарле.

Дика хет вайна завода коллектив тIехьаюсачара хьалъяьнна. Цхьабакъда, вай тахан дувцар завода толамех дац, хIана аьлча, дикадар цунгара саго дIадоаккхаргдац. Лакхе белгалдаьха толамаш кхы а дикагIа хилийтара духьале еча кхоачамбоацарех ца хьоахадича нийса хургдац, кхыдар дIадаьккхача а, духхьал предприяте кулгалхой, партийни, профсоюзни организацеш йоаггIача бесса оарцагIъяьлча, уж дIадаха йиш йолаш хилча хIаьта а.

Мишта кийчъеннай завод гуйран-Iан замалахьа болх бара? Укхаза дукха ледарлонаш я ца аьлча, нийса хургдац. Хьаэцаргья вай Асхабов Iийса керте лата цхьоалагIа аьшкабетонни изделей цех. Эггара хьалха цу цехе чуваьлча хоалуш я шелал. УрагIа хьежача тховнех даьннача Iургех хийцца бIаргагу сигале. Гонахьарча корий кизгаш дуккха наьха дехад. Цудухьа хаданза мух чулатт помещене.

— ХIанз-м хIама дац хьона, хье лоархIавой ши-кхо кIира даьлча вола хьо тхо долча, — йоах сона хьатIавенача къахьегама ветерана Михайлов Григорий Михайловича. Из электромонтер ва. Заводе болх бу цо ший 16 шу даьлча гIоне — 1953 шера денз.

— Соахка Iай йIовхал тела калорифераш лийлхар чурча хих ша а баь, — яхаш дувц Михайлова.

— Из хIама хилар царга хьожаш болча наха лерттIа бIарг ца лакхарах. ХIаьта цул тIехьагIа кхы сага бала боацаш, кхы тоа ца еш таханарча денга а яьннай уж.

Балхара мукъаболча хана салаIара йола бытовкаш тоъаш яц ерригача заводе, хIаьта йолаш яраш а воча хьале я. ХIаьта телевизорах, радиоприемникех, газетехи журналехи-м дувцалга а яц...

ЦхьоалагIча аьшкбетонни цеха дукха гаьна яц дахчах хIамаш хьаю цех. Укхаза а кIезига дац кхоачамбоацараш. ТIаккха вайна ховш да уж шоай кIийле йолаш долга. Болх юхатеттар, къахьегама овсарле ма хетта лакх ца йолийтар — наьха во йоакхо елга да. Из да керттера бахьан. Укхаза а деха да корий кизгаш, тховнах хийцца чуух ладар. Iа хьатIакхаьчар морг ма дий, гIулакх бокъалгахьа даккхара даь хIама дац цехе.

ШовзткъалагIча шерашка арахийца я укхаза болх беш йола дукхагIйола оборудовани. Цхьаннахьа а лостам болаш моттиг яц.

ПIелгтала дом улл салаIара лаьрхIача цIагIа. Тамаш я-кх укх шера цу чу «салоIаш» болхло хиннавале. Душевойх аьлча, уж укхаза йолаш я, бакъда, болх беш яц. Цхьацца хIамаш эшаш, кулг тоха дезаш я. ХьагучогIа, из де лаьрхIа саг-м вац. Цехе болх беш яц вентиляци. Цудухьа, станокаша, кхыча оборудоване болх беча хана гIеттача демах пхи-ялх метр гаьна вола саг къоасталац.

Кхыметтел чакхдаллалца кораштa кизгаш теха а, тхов бехача моттиге шифера лист йилла а гIулакх тоаде лаьрхIа хьагучогIа саг вац.

Хьо дIа мел хьежача хьалтеха доахк перестройка яра, Iилма-технически прогресс сихъяра болхлой тIахьехаш дола лозунгаш, плакаташ. Завода къахьегамхой-м цу тIахьехамаша дIадехараш кхоачашде гIерт. Цхьабакъда, духхьал болхлой гIертарах хIама хургдац гIулакх тоадара даькъе, кулгалхой юстара хуле. Хетаргахьа вай дувца кхоачамбоацараш дIададьхача, шозза гаргга лакхлургьяр къахьегама овсарле, гаьнна дикагIа хургдар балха хьокхамаш.

Хьаэцаргья вай, аьшкабетонни изделеш арахеца шоллагIа йола цех. Хадданза тIехьаюсарех я из. ХIанад из? ГIулакх ма дарра техкачул тIехьагIа гучадоал укхаза а къахьегача наьха йоакхо во елга, Нагахьа, кизга бIалг бац укхаза боханза, тховнах хийцца чуух догIа. Цо тIоадаю оборудовани, механизмаш.

— Хадданза электрооборудовани тIоадаю тховнах чуухача ладаро, — яхаш дувц электромонтера Михайлова. — Кхы хIама ца хилча а, кхерамзлен техника бокъонаш телха ма йой. Хетаргахьа из боккхача лоархIаме хIама дицдалийтад завода кулгалхоша. Уж хIаман сагота бац миччa бесса яь а производственни план кхоачашйича.

Дукха ха я хIанз-хIанз завода реконструкци ергья, яхаш, дувца. Цхьабакъда, даьсса хабар мара пайда э болаш хIама даь а дац, е де дага болчох тара а дац заводе таханарча дийнахьара хьал.

А.-Г. УГУРЧИЕВ.

Транспорта болхлошта «Нохч-ГIалгIай АССР транспорта заслуженни болхло» яха сийлен цIи яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Автомобильни транспорта даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР транспорта заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла:

Агуев Висит Хамидовича — «Чечингавтотранс» яхача территориальни объединене № 1572 йолча автоколонна автобуса водитела.

Алпатов Иван Пантелеевича — «Чечингавтотранс» яхача территориальни объединене № 1436 йолча автоколонна автомобила водитела.

Бакаев Ахмед Албастовича — № 7 йолча ремонтно-гIишлон управлене автомобила водитела.

Ледовский Илья Романовича — «Грознефть» объединене Старогрозненски технологически транспорта управлене колонна начальника.

Престинский Александр Владимировича — городашта юкъе мовхьаш дIа-хьа кхахьара йолча Грозненски автотранспортни предприяте автоколонна водитела.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1987 шера, 22 октябрь.

Нн. Ш. С. АХМАТОВНА, В. М. ПОПОВНА, А. А. ТОКАЕВНА,

«Нохч-ГIалгIай АССР транспорта заслуженни болхло» яха сийлен цIи яларах дола

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума

УКАЗ

Автомобильни транспорта даькъе доккхий гIулакхаш карагIдувларахи общественни вахаре хьинаре дакъа лацарахи «Нохч-ГIалгIай АССР транспорта заслуженни болхло» яха сийлен цIи лойла:

Ахматов Ширвани Сумановича — Грозненски гарнизона водитела.

Попов Владимир Мартыновича — Грозненски гарнизона водитела.

Токаев Адам Арбулатовича — Надтеречни района «Надтеречный» яхача совхоза автогаража заведующена.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель
Х. БОКОВ.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума секретарь
С. КОЖУХОВСКИЙ.

г. Грозный,
1987 шера, 22 октябрь.

Коммунистех дола дувцараш

ТЕШАМО ДЕКХАРИЙЛА ВУ

Балха моттиги говзали цIаьхка а харжа езаш гIулакх эттача юха а Карабулакски химреагентий завод хоржаргьяр Газдиева Ольгас. Дикка гаьнара — районни центрера — хIара дийнахьа балха хьааха езе а, болх аттачарех беце а.

Дукха ха йоаццаш профессионально - технически училище яьккха ший йиша Хьава а йоалайир Газдиевас заводе балха. ХIаьта йиший тешам боа ца беш хьа а йоагIа Хьава.

Лаборанта болх атта бац. Цхьаболчарна-м ишта хетац из. Ший тайпара чоалхане дуккха хIама ха дезаш ба тха химреагентий заводерча лаборантий болх.

Балха енача хьалхарча дийнахьа денз новкъостий дог - безам шийх болийта хайра Ольгийна. Ший ма хулла царгара масал эца гIертар йоI. ХIаьта лаборанташа А. Типайловас, А. Михайличенкос кхычар шоай низи хаи кходацар, хIама хара тIаккхувш йолча Газдиевайна говзал караерзаеча гIо дара.

Ховш да лаборанта ше продукци кийч ца елга, бакъда, тIеххьара арахецача цун дикал лаборантах тийша я.

Ха дIайодар, завода коммунисташа тешам а бенна КПСС членалла дIаэц О. Газдиева. Цунна парте отта рекомендаци енначарех цаI яр партеи къахьегамеи ветеран В. Корнилова. «Сона дика йовзаш я дог-цIена саг. хьаьнала болхло Газдиева, цудухьа аз рекомендаци лу из ленински парте мугIарашка дIаэцара, со тешаш я, аз шийх бенна тешам цо боаберг ца хилар», — яздора Корниловас.

Тахан а тIехьа цхьан сменагIа болх беш я уж шиъ. Шоайла дагабоалаш, вIаши гIо-новкъостал деш хьабоагIа.

ТIеххьара хиннача районни отчетно-хоржамий партийни конференце Газдиева хержай КПСС Сунженски райкома членалла.

Заводской лабораторе коммунисташа вIаштта шозза хержай из шоай партгрупоргалла.

— Атта декхараш дац партгрупорга дараш, — яхаш дувц Ольгас — Каст-каста боккхагIа болча новкъосташкара гIо эшаш моттиг нийслу. Къаьстта сона накъайоал парте ветеран, лабораторе заведующи С. Абрамян. Массанахьа а кхача декхарийла ма йий партгрупорг: лабораторе хьокхамаш, социалистически яхь шерагIа йоаржаелга, коллегащца беседа елга...

Лабораторе коллектив дика вIашагIкхийтта а цхьа дезал санна а я. Балха тIа бале, субботнике бале, собране гулбенна бале — массанахьа цхьоагIои барти болаш.

ХIанз заводе керда цех болх бе йолаялар ца гIулакхаш тIакхийттад лабораторерча наха а. Бакъда, уж дика лоархIабу шоай декхарех.

О. Газдиевайна уллув цун дика новкъост а хинна дIаэттай заводa дикагIа йола аппаратчица Богатырева Хьава.

Тахан дукха кагирхой ух О. Газдиева йолча заводах, балхах, нийслуча халонех цо дувцилга дехаш. Цхьаккха хIама къайла ца хьош дIадувц царга Газдиевас бакъдар: балха спецификах, из аттачарех боацилга, къахьегама традицех.

— ТIехьагIа ховчул бакъахьа да деррига а хIанззе царна хайча, — йоах цо. — Хийла моттигаш нийсъеннай, кхыметтел коммунисташ а, халонаш духьала ма яьллинге, патриотизм йиц а яле, заводера дIабувлаш, кхычахьара шоашта аьттув болашагIйола моттигаш лехаш.

Из иштта да а да. Дукха ха йоаццаш, заводера дIа а ваьнна, «дIаьха сомаш» даха договорагIа вахар активист хинна В. Шкубелев. Цул кIеззига хьалха кхыча предприяте алапи дукхагIа лургда, аьнна, дIавахар цун воша коммунист А. Шкубелев а. Ший хана алапи кIезига хиларах балхара дIаваьлар А. Ерофеевский а. Цудухьа дукха дар коммунисташа уйла е еза гIулакхаш.

Кастта хургья КПСС Сунженски райкома аргIанара пленум. Цига дакъалоацаш хургья коммунист О. Газдиева а. Цо ший партгруппера наха дIадувцаргда цига дийцачох, хьайда гIулакхаш белгалдоахаргда пленума решенеш вахаре кхоачашъяра.

А. СИНЧИНОВ,
тха штате воаца корр.

Профессиональни цIейга — автомобильни транспорта болхлой денга дикача хьокхамашца накъаенай «Чечениңгушавтотранс» территориальни объединенена чуйоагIа 1572 яхача автоколонна коллектив.

Автомобильни транспортах пайда эцара план 102,9 процент кхоачашъяьй колонна коллективо.

Пачхьалкхен заданел совгIа 30 эзар сома пайда баьб.

Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара сийленца накъабахара яьржача социалистически яхье дикагIа хьокхамаш хиларца белгала я цхьоалагIча колонна коллектив. Цун чота тIа дукхагIа да кходаь доагори смазочни материалаши. Социалистически яхье шоллагIа моттиг яьккхай номер шиъ йолча колонна коллективо.

Дукха шераш да К. Петросяна цу предприяте къахьега. Из коммунистически къахьегама ударник ва. Цунца яхье баьнна башха толамаш доахаш хьабоагIа водителаш М. Экажеви У. Губашеви.

СУРТА ТIА: (аьрдехьара аьттехьа) У. Губашев, К. Петросян, М. Экажев.

И. ПЛИЕВА сурт.

Кхоана—автотранспорта болхлой Ди

ХАНО ДIАДЕХАРАШКА ХЬЕЖЖА

Тахан вай вахар тарде хала да автотранспорт йоацаш.

Цудухьа беррига а автотранспортникаш декхарийла ба шоашта хьалхашка латта бехктокхаме гIулакхаш диза кхетадеш болх бе.

Белгаларча хана дезду укх шера шоай профессиональни цIей «Чечениңгушавтотранс» территориальни объединене къахьегамхоша. ХIана аьлча, кастта деррига ча советски халкъо дездерг да Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизара цIей. ХIаьта цу цIейга башха-дикача хьокхамашца накъабахара шерра социалистически яхь яьржай объединене подразделенешта юкъе.

ХьатIадоагIача шера денз ше шийна финансировани ярген йиззача хозрасчетаген яла езаш я объединени. Цу гIулакхаша тхо декхарийла ду укх пятилетка шерашка пассажираш дIа-хьа кхувлалген мовхьаш дIа-хьа кхахьара боарами массехказа лакхбе.

ХIанз укх сахьате, республике деррига дIа-хьа кхухьача мовхьех 60 проценти, пассажираш дIа-хьа кхувлалга 90 процент гаргген кхоачашдер тха объединени я.

Тайп-тайпарча министерствашта чуйоагIаш 217 предприятии организации я оаха гIулакх деш. Автотранспортах пайда эц наькъаш дехкача, ялат чуэцача (цу даькъе республикал арахьа а) мах беча организацешта, мехкдаьттахошта, гIишлонхошта гIулакхаш деча.

Пассажираш дIа-хьа кхувлара 267 автобусии маршрутагIа гIулакх деш я объединени.Царех 65 маршрут городской я, 96 — пригородни. 351 нах баха моттиг автобусаш лелаш я. Духхьал укх шера керда 4 автобусни маршрут хьайнийллай. Царна юкъе кхоъ городскойи цаI пригороднии.

Ростов-Баку яхача трасса тIара 21 маршрутагIа лела автобусаш кондуктораш боацаш я. Автобусаш дIа-юха лелара тIахьожам лоаттабара (городерча маршруташка) укх квартале балха юкъейоалае лерхI оаха «НЭЖАН» яха ахавтоматически лини.

Республикерча ерригача министерстваштеи ведомстваштеч водителаш кийчбу объединене дешара-курсовой комбинате. 1988 шера болх бе йолалургъя водителий говзал лакхъеш йола сайрийнара курсаш. Укхаза кийчбергба автобусаш тIа, Шалински, Наурски, Гудермесски, Назрановски, Малгобекски АТП-шка газобалонни автомобилаш тIа болх бергбола водителаш.

Уж деррига гIулакхаш чакхдоахача хьалхалаттараш а хьинаре дакъа лоацараш а тха къахьегама коллективера нах ба: эггара хьалха водителаш, ремонтникаш, тIахьожам лоаттабеш йола персонал.

Водителий, ремонтникий 31 бригадо, царна чувоагIача 600 совгIча саго тIанийрад Сийлахь-боккхача Октябра 70 шу дизарга шийтталагIча пятилетка шоллагIча шера задани кхоачашъе, аьнна, доккхий социалистически дахараш.

Укх шерарча декхарех хIанзле лоархIаьй Автокомбинатера номер 5 йола водителий бригада (бригадир В. Мухин), Назрановски АТП номер цаI йола бригада (бригадир Ж. Оздоев).

Доккхий толамаш доахаш, шоай хьинари низи ца кхобеш къахьега нах бIаьш ба объединене. Царна юкъе ба 1572 йолча автоколоннера Ш. Усманов, С. Сулейманов, 1737 йолча автоколоннера В. Черников, Г. Гудиев, 1570 йолча автоколоннера А. Хатуев, ПАП-1 водителаш М. Мусаев, Сетронянц, А. Голоченко, И. Дадиев, Г. Кузнецов, А. Джамалдаев, дуккха а кхыбараш.

Шоай цIей дикача гIулакхаща белгалдаккхарца цхьана автотранспортникаша критически мах бу динза дисарий, кхоачамбоацараш дIадахара наькъаш лех. ХIаьта кхоачамбоацарех аьлча, уж хIанз кIезига дац.

Нийслу тIадилла гIулакх дизза кхоачаш ца деш бола бехктокхаме нах, лоха я хIанз бахача наха гIулакх дара культура.

Боахама доаллара экономически методаш балха юкъейоалаелга эсала лел. Къахьегама овсарле лакхъеча резерваех пайда эцалга доагIача бесса латтац, транспортни мовхьаш дIа-юха кхахьара даькъе бизза пайда эцац прицепех, дукха ха йоаю мовхьаш тIадоттареи Iодоассадареи операцеш чакхйоахача.

ХIанз а дукха жалобаш ух автобусаша во болх барах. Маршруташ тIара ювл уж дукха. Тахан ма хетта вIаштIехьбаьккхабац ремонтникий болх а.

Къахьегамен транспортнии дисциплина тоалуш йоагIе а. карагIдаьнначох кхоачам а баь, сатийна Iе йиш яц тхога. ХIанз а кIезига яц водителий бехкагIа хула авареш, моттигаш хул водителаша, ремонтникаша балха хана корта бохабу маларaш мелаш, тха болхлоша медицински вытрезвителе бийсаш йоахаш.

ДIадаха вIаштIехьдолаш дий уж кхоачамбоацараш, могаргдий тхона уж дIадаха? ДIадаха йиш йолаш а низ кхоачаргболаш а да уж.

КПСС XXVII съездо транспортникашта хьалхашка оттадаь керттера декхар да: ший ханнахьеи дикеи дизза халкъа боахамо дIадехараш кхоачащделга, нах дIа-хьа кхувлара культура лакхъелга. Уж декхараш кхоачашдара деррига ший низаш оарцагIдаьха къахьегаш я тха объединене коллектив.

Ю. ЛУГОВ,
«Чечениңгушавтотранс» территориальни объединене кадраш кийчъяра вола инженер.

● Сийлахь-боккха Октябри Нохч-ГIалгIайчеи

ГРАЖДАНСКИ ТIЕМА АЛАН ЮКЪЕ

Ший халкъа истореца айхха юззалу цхьаболча наьха кхелаш, хIаьта тIехьенашта цар вахарах къаьгга масал а хул. Уж санна болча наьха цIераш дуккхача ханеи сийдолаши ях, цIенен къонахчал долаши хилара хьокхам а хинна дIаовтт уж, ший халкъа мутIахьеи тешамеи хилара ноахалашта кхетам тел цар. Революци яьчар, дуккха а арахьарчеи чурчеи моастагIащца граждански тIема алан юкъе лата а латаш, вайна Советски Iаьдал даьккхачар сий а деш, доккхал а деш, цIераш яхаций вай. Цу наха шоай са ца кходеш тIом бора, хIаьта царех эггара къонахчал долаш бараша, шоашта тIехьа а боахаш, тIем тIа кхувлар къахьегамхой, бIаьшеренашкара чIоггIленаш йоха а еш. Иштта чIоагIеи къизеи болча моастагIий бIаьшеренашкара чIоггIленаш йоха а еш. Иштта чIоагIеи къизеи болча моастагIий бIаьшеренашкара чIоггIленаш йоха а еш. Иштта чIоагIеи къизеи болча моастагIчарех вар Орцханов Идига Хизар. Цун вахара никъ бовзийташ я газето кепатохаш йола яздархочун ВЕДЗИЖЕВ Ахьмада очерк.

Цхьоалагiча империалистически тIем тIа гIолла чакхваьнна вола Орцханов Хизар революце маIани цун социальни лоархIами бокъонца кхета а беш, цунгахьа ваьлар. Цу тIем тIа денал долаш, майра латаш хиларах цунна тийннача пачхьалкхен лакхерча совгIаташа, зIамагIволча эпсара чино цунах ваьзар монархист, Временни правительствана тIехьа хургвола саг.

Лоаман ГIалгIайчен Лакхера ДаьттагIе яхача юрта 1896 шера ваьв Орцханов Идига Хизар. ГIалгIайчен хозагIъярех йолча моттиге лоамарочун дезале ваха а ваьхав, хьал а кхийнав из, бIаьшеренашка баьццара дувхар дийха латтача нажа хьуна юкъе я из, цига гIолла Iалаьмате сиха доагIа Эса яха хий, гIалгIай халкъа атта доацеи сийдолеи вахар хилар хьагойташ йола гIалаш латт цига.

1914 шера Орцханов Хизир тIем тIа вуг, цу сахьате австро-венгерски доазон тIа тIом беш долча эскаре хьожаву из. Немцашцеи австрийцашцеи тIом беча дакъа лоацача хана тамашийна майрали къонахчали гойт цо. Лоаццача хана Хизарийна лу йиъ степена Георгиевски крестaш — Россе пачхаьа лакхагIа дола совгIаташ.

ТIем тIа Орцханов Хизарийна карагIдийнна гIулакхаш бахьан долаш командоване хьожаву из прапорщикий школе. Из чакхъяьккхачул тIехьагIа Хизар хьожаву австро-венгерски доазон тIа тIом беш хиннача гIалгIай дошлой полке.

1917 шера февральски (буржуазни) революце оагайир Росси. Цхьабакъда, болхлошта бокъонца йола кортмукъале а луш, царна паргIато а луш гIулакх дансар цо. Цудухьа большевикаша кулгалдеш бола петербургски болхлой гIовтта болабелар, Временни правительство дIаяккхар а дехаш. Иштта эттача гIулакхах кхераеннача Керенске правительства фронтера хьа а даьккха, болхлой демонстрацена духьалдаьккхар эскар. Цхьабакъда, бокъонца пачхьа эскарах тийша сатийна Iе йиш йолаш яцар Временни правительство, хIана аьлча, эскаре дукха бар революционни дог-уйла дола нах.

Временни правительствос лаьрхIар говзалца тийшаболх чакхбаккха. Пачхьа политика бIаьшеренашка халкъашта юкъе хьадаь долча антагонистически гIулакхех ког гIортолга а еш, кхыча дынах болча наьха новкъосталца питерски болхлошта таIазар а деш, уж тоIабе лаьрхIар цо. Цудухьа Iалаьмате сиха фронтера хьаьккхар туземни Дики дивизи, тIаккха из хьожайир Петрограде. Цу дивизеца яр гIалгIай дошлой полк а. Бокъонца Временни правительства де лерхIар (революционно-болхлой Петрограда духьала тIом байта гIерталга) полке ханзар Петрограда гаьна йоаццаш уллача Дно яхача станце хьакхаьчача мара. С. М. Киров керте а латташ, укхаза хьакхаьчача петроградски большевистски организаце викалаша дIакхетайир полк Временни правительства кIайча генералаша цунга гIолла тийшача балхаца чакхдаккха гIертача гIулакхах. Из боарам а боацаш лоархIаме хилар.

Ала дезаш да, тIем тIа эрсий салташца, хьалха латтача, прогрессивни дог-уйла долча дукхача нахаца гIулакхаш леладарах хьа а хилар, чIоагI а белар гIалгIай дошлой полкацарча дуккхача эпсарийи салтийи революционни сакхетам, аьнна. ТIемамаIан а де лерхIар а кхетадир цар. Петрограде гIайтта революционни болхлой тоIабе полк хьожаяра цIенхаштта духьалваьнначарех цаI вар прапорщик Орцханов Идига Хизар. ЧIоагIа лоархIаш вар из полке, немецкии австрийски агрессорашца тIом беча хиннача фронте денал а къонахчал а цо гойтарах, цунца эскаре гIулакх деш хиннача наха везаш а сийдеш а вар из. Полке цо аьнна дош оттар. Орцханов Хизара, иштта прогрессивни уйлаш йолча цун новкъосташа тIахьехарах полко Петрограде яхара хоадамболлаш ак аьлар, ерригa полк ший мехка цIайохийталга хьадийхар. Болхлошкахьа полк ялар кхераенна командовани, Временни правительство кхы де хIама а доацаш йисар полко дIадехаш дар кхоачаш а деш, из цIаяхийтарал совгIа.

Сагoтача хана Владикавказе цIакхаьчар Орцханов Хизар. Мехкдаьттапромышленник, миллионер Чермоев ТIапа, аьлий Капланов Рашид-Хани Коцев Пшемоахеи керте лаьтта Терско-Дагестански правительствои атаман Караулова председателал деш хинна реакционни казачий советi, меньшевикехи эсерехи бола массе а тайпа авантюристаш кийча бар вIаши шоайла кулг а кховдадаь, барта бахa ца Iеш, кхыметтел ешаха ца Iеш, кхыметтел ешапаца барта баха а, духхьал большевикашта таIазар дар гIоне, говрий нувраштa тIера уж Iобоссабар гIоне.

Советашта тIехьа болаш лоаттабеча къовсаме къахьегамхой барт-цхьоагIо йолаш кхота ца балийтара, хIаране демагогически программа хьалха а йоахаш, контрреволюционни группировкаша эгIазлон политика лелайора, гIалгIай хIирашта духьалбоахар, хIаьта казакаш царна а вокхарна а духьалбоахар. Городе а крае а каст-каста моттигаш нийслора нах вIаши довна ухаш, нах боабеш, зенаш деш. Большевикашта таIазар дара шоай аьттув баларга хьежаш дукха эпсараш городе сайца багIаш хиларца дувзаденна, кхы а кIоарглуш, кхерамегIа хулаш доагIар гIулакх.

Из иштта дале а, Терско-Дагестански правительства кулгалхоша Iалаьмате дика кхетадора, цар позицеш денгара денга меллуш йоагIалга. Пачхьа вохаваьчул тIехьагIа цу правительствос Къулбаседа Кавказерча халкъашта дикадар дергда, яхаш, дийцараш кIезига дацар. Цхьабакъда, цар дергда яьхарех цхьаккха а чакхдаккханзар цар. Цудухьа Терско-Дагестански правительствос юха а юха а дувца дезаш хулар «Специфически обстоятельствах», керда обещанеш а еш, шоаех байна тешам юхаметтаоттабе а гIерташ.

Цхьабакъда, цар дувцашдар бакъдеш хьатIаэцацар лоамароша. Мел дукха гIулакх дергда яхаш Чермоева, Капланова, Коцева дувце а, къаьгга кхетадеш дар цар лургда яьхача лаьттангеи нийсхонгеи дог даха ца дезалга.

ТIа-тIа дукхагIа дог-уйла хулар лоамарой большевикашкахьа. Низкъала дале а, бакъдар хьаоалар цар нахага, хIаьта из долаш дола бакъдар лоамарой дегаша къоабалдеш тIаэцар. Большевикаша къайлакхахьацар ираз а машар а герзаца мара даккха йиш ца хилар. тIемаца мара цхьаккха аьла а вIаьхий саг а лаьттанцара къастаргвоацалга. Уж дешаш бакъдеш дола масалаш телар наха вахара хIара дено. Наьха духьа лоаттабеча къовсаме лоамарой большевикашкахьа бовла болабелар.

Владикавказе хьакхаьчача Орцханов Хизарас нийса кхетадир укхаза этта хьал, цунна нийса никъ корабир. ГIалгIай коммунистаца Костоев Бексолтаца цхьана 1917 шера гуйрийна Орцханов Хизар Владикавказе вIашагIкхийтар къаьнача большевикаца, В. И. Ленина соратникаца Ной Буачидзеца.

Буачидзе цу сахьате кхетадир Советски Iаьдал бахьан долаш лоаттабеча къовсаме Орцханов Хизар тешаме гIончеи шек хила ца везаш бIухои волга. Дукха ха ялалехьа Ной Буачидзес Орцханов Хизарийнеи Костоев Бексолтанеи вовзийтар Сергей Миронович Киров.

Х. Орцхановеи Б. Костоевеи хьалха хиннача гIалгIай дошлой полка гIирси герзи тешаме ха а оттадаь, Симоновски оалаш хиннача цIагIа дIалочкъадаьлга хайча, Кировеи Буачидзеи чIоагIа могадир герз тIера ца доакхаш лораделга, хIана аьлча, из халкъага дIакхача дезаш а дар, из чIоагIа накъадаргдолаш а дар революци хьаллоацаш хургболча тIем тIа.

С. М. Кирова Орцханов Хизарийна хьалхашка оттадаь декхар дар тешамеча, революционни дог-уйла долча гIалгIаех отряд вIашагIйоллилга, дIахо йодача хана къахьегамхой халкъа хьашташ кхоачашдара тIехьа цо къовсам лоаттабергболаш. Орцханов раьза хилар цу гIулакха, хьем ца беш дIадоладир цо из чакхдоаккхилга.

Ший отряде хьачувоагIаш вар цIена, халкъа духьа ший са дIадала кийча волаш, дисциплина йолаш хила везалга хиланза даргдоаца хIама лоархIар Х. Орцханова. Из отряд мел йолча дIахорча хана хиланза даргдоаца гIулакхаш а хинна дIаэттар уж хIамаш.

Россе Октябрьски революци котъяьнна дукха юкъ ялалехьа, 1917 шера ноябра шоллагIа ах бутт болабеннача хана, Орцханова С. М. Кировга дIахайтар 500 саг чувоагIаш йола отряд вIашагIъеллалга а большевистски организаце моллагIа задани кхоачашъе из кийча йолга а.

Отряд вIашагIъеллар эггара чIоагIагIа эшача хана, цо кхоачашде дезаш дар тIехьатетта йиш йоаца лоархIаме декхар.

Владикавказе, ерригача Терски областе Октябрьски революци хиннача хьалхарча бетташка контрреволюционни группировкаш кхерам тIатувсаш яр. Городе а областе а хьулбенна баьгIача белоказакаша, хьалха хиннача пачхаьа эпсараша цаI шоллагIчоа тIехьа еш провокацеш йора. Советий Iаьдалеи большевистски организацеи балха духьале яра. Масала, 1918 шера 6 январе, халкъа гIулакх хьал а лаьца дIаэтта хьалха хиннача гIалгIай дошлой полка тIема кхоачама склад Симоновски цIагIа йолга хайначул тIехьагIа, герзи гIирси дIалацар гIоне цу цIенна тIа а латаш, провокаци йир кIайбараша. Цу цIагIа дар Котиев Хьамид керте латташ хинна 21 саг чувоагIа доккха доацаха.

Массехк бIаь сагах лаьттача белоказакий банда цу цIенна го а баь, ха деш бараш карагIолгеи деррига герзи гIирси дIалулгеи дIадийхар.

Цо эхь-юхь дайна дIадехаш хиннар тIаэцанзар цIа лорадеш хиннараша. ТIаккха кIайбараша геттара гарга а баьхка чIоагIа герз детта доладир цу цIенна. Склад лораеш цIен подвала чу баьгIараш вIалла а кхерабалазар цу гIулакхех, юхадухьала тIом бе болабелар уж. ЦIен гонахьа яьча картах тIехбувлаши тхов тIа гIоллеи шоашта тIабоагIача моастагIашта подвала чура ара а бувлаш, меттахьа герз деттар Хь. Котиев керте латтача командацарча къонахчал долча бIухоша.

Цхьабакъда, ха деш бараш кIезиглуш боагIар. Царех цхьабараш боабаьбар, вожаш лозабаь бар. Цхьабакъда, цу тIа гIолла шекбаьнна, кхерабенна хьовзанзар уж, майра духьалъэттар. ЦIа каралаца боларах шоай хIама хургдоацалга хайначул тIехьагIа, белоказакаша цIен тхов лотабир, хIаьта ха деш хинна команда чухиннача подвала чу пожарни шлангашца хий чухийцар цар.

ЦIа лорадеш хиннарий вIаштIехьдаьлар къайлагIа шоашцара цхьа саг подвала чура ара а ваьккха, гаьна йоаццаш уллача Мочкъий-Юрта латтача гIалгIашкара оарц деха вахийта.

Из бIил сихха дIакхаьчар Орцханов Хизарийга. Минуташ мара ха эшанзар Орцхановна Мочкъий-Юрта юхе лаьтта 500 саг юкъевоагIаш йола ший отряд хьагул а яь, цига тIалалла. ДуккхагIа гIалгIай юрташкара бIаьш бола нах шоаш раьза а болаш, хьакхийттар Орцханов отрядах. Са довча хана городе хьакхача кхийра отряда.

ТIатеIIа дов доладаьча Орцханов Хизара отряда Симоновски цIенна баь хинна го бохабир, белоказакий банда цхьа дакъа хIалак а деш, вожаш лелхабир. Бов безаш тIаэттача кхерама кIалхарбаьхар Симоновски цIа лорадеш хиннараш. ГIо де йоагIа Орцханова отряд тIехьаьлнаяларе, хатар ца хулаш дусаргдолаш дацар, хIана аьлча подвал хих хьалъюзаш латтар, лотабаь тхов хIанз-хIанз чуккета мегаш бар.

Цу бийсане а городера араяьхар отрядо кIалхаръяьха йола итташ эзараш патронаш, снарядаш, герз, уж тIехьагIа, граждански тIом лаьттача шерашка накъаяьлар. Советий Iаьдал бахьанце деникински эскара духьала тIом беш хиннача ГIалгIайчен къахьегамхошта.

Деррига а кегаденна долаш ца кхеташ долча цу саготача деношка вай мехкарча доккхийча а зIамигача а халкъашта шоашта юкъера денал дола бIухой хьожабир бакъдолча гIулакха тIехьа оттара, хIаьта цар низ кхаьчар хьалгIовтта а баь, шоашта тIехьа Советий Iаьдал бахьанце латтача тIем тIа къахьегамхой бига.

(ДIахододар хургда).

● *Ширдаьннача гIулакхащца—лира къовсам*

Сага ираз цун ший кара да

Динаца цун культашца цIаккха ювзаенна хинняц къаман культура. Вай вахара социальни сфераца айхха ювзаенна йола обычей проблемаех эггара ирагIа ярех йолаш юс тахан а. Сага хIара дийнахьара вахар белгалдаккхарал совгIа, цун цхьадолча гIулакхашта, цо беча общественни балха ший тайпара Iаткъаш я обычеш. Ший тайпара белгалдоах цар хIаране вахар а сакхетам а, гонахьарча нахаца цо лоаттаду бувзамаш. Обычей анализ еча а цун маIан доашхалча а хана цар ларда тIа латта дика е во малагIа да ха цкъаза аьттув боалаш хилац. ДукхагIча даькъе дина догматашца ирра къовсам лоаттабеча хьале хьахулаш я прогрессивни обычеш. ХIаьта из къовсам хьалха а санна, ирбенна лоаттабеш ба хIанз а. Халахете а, дIабовланза ба сийрдача кхоаненгахьа а ца болхаш, ширъяьннача селханен новкъа баьнна нах.

МоллагIа ди лелабе, е цхьаккха ца лелабеш ваха бокъо еннай советски Конституце хIара сага. Цунца цхьана ди кхайкабе, цун догмаш наха качйохка, дина обрядашта пропаганда е бокъо лац цхьаннена, хIана аьлча пачхьалкхенах дIакъоастабаь ба ди Октябра котало яьккхача хьалхарча деношка денз. Цун тешал ду вай мехка болх беш дуккха киназаш, маьждигаш, дина культаш хиларо. Даьлах тешашбарий хьашташ кхоачашдеш вай республике а хьадийллад маьждигаш. Цига аха бокъо я хIаране ший хьашт дале. ХIаьта даьлах тешараша дина обрядаш чакхъяхара шоашта енна бокъонаш нийса лелайой-те? «Дина авторитеташ» ба яхача цхьаболча наха лов шо-шоайдар хьалхадаккха, шоаш аьнар шоашта хетар наха качдолла. Укхазара дIадолалу дина культех долча законодательствос яхар гIожа телхаделга. КъайлагIа мурдий тоабаш вIашагIъехк цар, доалде гIерт наха юкъе нийслуча дерригача гIулакхашта. Iаьдала органашка а ца кхоачийташ шоашта хеттача тайпара къестае гIерт наьха кхелаш. Шоайла а барт товш яц уж тоабаш.

Законо могийташ деце а, аргI-аргIагIа шоай мурдий цIеношка нах вIашагI а беттаргаш зикараш дайт дина тоабашта керте латтараша, наьха сакхетама Iаткъаш дола къамаьлаш ду, шоай тоабашта юкъеувз цар кхелета кагий нах.

Ца доагIаш хIама да нах зераташка ухалга а. Шаьла районе, ховш ма хиллара, шиъ да уж. Цу моттигашка дукххача районашкара нах ух. Цу тайпара нах болаш ба город Аргуне а. Цига хиннача гражданий цхьан сходе бийцар уж, цар цIераш а леладу гIулакхаш а дувцаш. Духьала ала хIама доацаш латтар даьлах чIоагIа тешаш ба шоаш, яхаш, хинна мурдаш, бIаргаш хьаллакха юхь а йоацаш. Ханаца нийсса гIа боахаш, общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш болча активисташа, хьаьнала къахьегача къахьегамхоша, юхь-духьал дIааьлар цу тайпарча наха леладу гIулакхаш харцахьа долга.

Кунта-Хьажийца, Чиммирзийца, Митаев Iаьлийца, кхычарца вирд долча мурдаша вIаши цабезам, моастагIал долийт наха юкъе, шоайла аьлдиташ, харцдараш дувц.

Дог дохадеш хIама да Советски Iаьдал этта 70 шу дузача хана цу тайпарча нахага кхайкаралаш де дезалга. ХIаьта бакъдолчох-м вала йиш мичай. Шун бIаргашта йис йиллай, хIама бIаргагуш дац шо. ДIадаха шоашта моастагIала, суеверей, дина консерватизма баргалаш, яха дезаш да вай сийрдача, иразерча наькъ тIара а баьнна, хIанз а тIехьа ширъяьннача обычейи суеверейи есаралла а баха багIача нахага.

Принципиальни кердача кIийлен тIа вIаштIехьбаккха беза атеистически кхетам балара болхи атеистически пропагандеи, вай вахара ерригa духовни арсенал дикагIболча агитаторийи пропагандистийи опыт оарцагIъяккха еза цу гIулакха.

Цу хьакъехьа хьалххара гIа баьккхаб Шаьла. Укхаза хиннача гражданий сходе а цул тIехьагIа хинна дина культех долча законодательствос дIадехар лорадара йолча райисполкома комиссе заседане а чIоаггIа теркам тIабахийта дийцад нах нийсача наькъ тIа бахара дешаш.

Цхьан метте латтац вахар. ХIара дIадахача дено вай тешаду паргIатача, хьаьналча къахьегамо, массадолчох а мукъа йолча уйла-нигато дуне эргадоахаш, Iалам, атом караерзаеш хилара. Бакъда, вай обществе хIанз а кIезига бац дуненга Iаьржача бIаргсаьнашка гIолла хьежараш. Царца тардала, машаре хила йиш яц вай, хIана аьлча, вай лерхIар, вай вахара нравственни принцип латт наха шерра, сийрда никъ хьехарах, цар вахар иразе хилийтарах.

И. ИБРАГИМОВ.

ГОРОД ДЕГIАЙОАГIА

Укх 1987 шера 16 октябре 20 шу дизар вай республике къонагIа ярех йолча города Назрана.

...Хьалбоалача малхо сомаяьхай города улицаш. Берий делар, цIогIарч хьахоз массанахьара. Из тамаш е езаш хIама дац, хIана аьлча, вай мехка лаха хала да Назрань санна берех йиза моттиг. ХIара вiънех кхоъ дешаш ва укхаза, ВУЗ-ашка, техникумашка, кхыча дешара заведенешка багIараш а дIалаьрхIача.

Цхьа майда таац цIейна. Цудухьа «Электроинструмент» яхача заводера дIадолла а денна, культура Дворце кхаьчад из. Укхаза го йиш я тайп-тайпара выставкаш, фотосуртий витринаш, берий сурташ, кхыйола хIамаш. Къаьстта йIаьхий я майда эцача - дохкача промышленни а кхачан а товаращца. Хоза кийчъяьй ярмарка.

Майдана юкъе доккха ловзар отт. Цига шоай говзал гойташ ба Къулбаседа - ХIирий республикерча Пригородни районереи Наьсарери вIашагIкхийтта артисташ. «ДоттагIал» — иштта цIи йолаш да цар оттадаь концерт.

ДIа-хьа мел хьежача а вахача а салаIа, сакъерда моттигаш я укхаза. Хьайна лой тайп-тайпарча спортивни яхьашка дакъа лаца йиш а я.

Делкъа ха. Культура Дворце хьаелл города 20 шу дизара хетаяь торжественни собрани.

Цига къамаьлаш дир КПСС райкома хьалхарча секретара А. Мякиева, йоазонхочо И. Базоркина, граждански тIем тIа дакъа лаьцача И. Кулбужева, тIема ветеранаша И. Даутаева, С. Плиева, А. Тайбулатова, А. Имагожева, Л. Талдыкина, Къулбаседа - ХIирий республикереи Аргун яхача городереи баьхкача хьаьшаша, кхычар.

Цар дийцар Назрана историх, цун таханарча денах, цун хьинар долча нахах. Зале гулбеннараша чIоаггIа тIоараш тохарца тIанийцар цар дешаш.

Шин дийнахьа лаьттар къонача городе дицлурдоаца цIей. Ловзаращца, иллещца, зизашца, хьалдиза дар из.

М. ЗАНГИЕВ.

ЦХЬАН МУГIАРЕ А ЛАТТАШ—ЛЕРХIАЧУНГА!

1987 ШЕРА 9 БЕТТА КЪУЛБАСЕДА КАВКАЗА ВЕЖАРАШХА ЙОЛЧА АВТОНОМНИ РЕСПУБЛИКАШТА ЮКЪЕ ХИННАЧА СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ЯХЬА ИТОГАШ

Къулбаседа Кавказа вежарашха йолча автономни республикай къахьегамхоша, КПСС ЦК январскии июньскии (1987 ш.) Пленумий решенеш кхоачаш а еш, Сийлахь-йоккхача Октябрьски Социалистически революце 70 шу дизара ма боаггIара накъабахара шерра социалистически яхь а йоаржаяь тIа-тIа перестройка процессе хьинарегIа дакъалоац, экономическии социальнии дегIакхувлалга сихдара дукхагIа низ тIабохийт.

Халкъа боахама доакъошка практике шеррагIа юкъекхувл боахам лелабарен доалдарен керда методаш, чIоагIлуш йоагIа къахьегама дисциплина, лакхлуш латт кадрай бехктокхам.

Из деррига а къахьегама коллективай дегIаенача инициативах, творчески хьинарах, уж практически гIулакхашца автономни республикай экономика дегIаахар сихдеча шоай дакъа юкъедахьа гIерташ хиларах хьахиннар да. Цунца цхьана 9 бетта итогаша хьахьокх массанахьа а хано дIадеххача тайпара болх ца белга.

Дуккхача производственни коллективай балхарча цIенхаштарча кхоачамбоацарех лархIа деза продукцена поставкаш яра декхараш кхоачаш ца дар, цу паччахьалкхен лоархIамерча гIулакхе хIанз а тIехьа хIама эргадьиндац.

Производственни коллективашка йолаш йолча резерваехи, машинехи, оборудованехи кхоачамболлаш пайда ийбац, мела юкъекхувл къахьегам вIаштIехьбаккхара йола хьалхалаттачар методаш, кхы тIа совлен материальни ресурсаш дIаухийт, гIишлон организацеша объекташ ханнахьа эксплуатаце дIателац, баха нах биззача боараме Iалашбац товаращцен деча гIулакхащцен.

Юхейисар кIезига ха я, цу юкъа массе а тIехьаюсача участкашкара гIулакхащ тоаде деза, дувцалга а йоацаш шийтталагIча пятилетка шоллагIча шера ерргa планови заданеши тIанийца декхараши кхоачашдергдолаш.

Къулбаседа - ХIирий АССР. Орджоникидзевски трикотажни фабрике къахьегаш дуккхача къамех бола нах ба. Цудухьа оал цу фабрикачох интернациональни коллектив. ДегIадоагIаш да цу коллективо ший отраслех йолча Назрановски трикотажни фабрика болхлошца леладу интернациональни доттагIал а шинна а коллектива юкъе лелаю социалистически яхь а.

Дукха ба фабрике укх Октябра 70 шу дузача, 12-ча пятилетка шоллагIча шера заданеш хьогге а кхоачашъяь, хIанз 1988 шера чотагIа къахьегаш бола нах. Царех ба (укх сурта тIа шоана гу) вязальни цехе хьалхалатташ бола болхлой Тангиева Аьсет, Хаутиева Елена, Матиева Фатима, Макашева Наталья. Шоай керттера болх дика беш хиларал совгIа, коллектива общественни вахаре а хьинаре дакъа лоац цар.

Х. КАБИСОВА сурт.

ПРОМЫШЛЕННОСТЬ

1987 шера 9 бетта промышленни продукци арахецалга дIадахача шера укх ханаца нийсдича Къулбаседа Кавказа ерригача автономни республикашка дегIаденад.

1987 шера 9 бетта планал тIех 92 млн. сома маьха продукци ехкай.

Кхы а лакхагIча темпашца дегIаихад машиностроене, металлообработка, гIишлон материалаш еча, яйгача, кхачан промышленноста доакъош.

Къулбаседа - ХIирий, Дагестански, Черсий - Балкхарой, Нохч - ГIалгIай АССР дуккхача къахьегама коллективаша дIахо производства эффективность лакхъелга Iалашдаьд. БIарчча хьанийцача цу республикай индустре къахьегама овсарле дегIаахара план дикка тIехкхоачашъяьй. хIаьта Черсий - Балкхарой, Нохч-ГIалгIай АССР промышленносте ерригa тIакхийтта продукци къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа кхийтай.

ДукхагIйолча промышленни предприятеша боахамен производственнии балха тIара доагIар дукхагIа хьадехара хьалашка продукцена поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдаьд.

ХIара автономни республике тIатеIIа болх а беш, планаши социалистически декхараши тIехкхоачаш а деш хьалхле лелаеча предприятей коллективаш я.

Нохч - ГIалгIай АССР-е царех я: «Оргтехника» яха производственни объединени, «Промавтоматика» НПО опытни завод, медицински инструментийн электроремонтнии заводаш.

Къулбаседа Кавказа вежарашха йолча республикай промышленносте дIахо а юкъекхийлад Iилманен техникане карагIдаьннараш, технически эргальккха - тоаяра йола мероприятеш кхоачашъяьй. Масала, Нохч-ГIалгIай АССР предприятешка 1987 шера 9 бетта промышленни продукце керда 180 тайпа кара а дерзадаь арахеца доладаьд, комплексно - механизированнии автоматическии оборудоване 48 единица, комплексно-механизированнии автоматически 3 лини, 69 прогрессивнии технологически процесс юкъейоалаяьй.

Цунца цхьана, теркал а ца деш дита йиш яц, дуккхача производственни коллективай балха тIара цIенхаштта дола кхоачамбоацараши динза дисараши.

БIарчча хьанийцача автономни республикай производственни коллективаша поставкаш яра декхараш теркал а деш продукци маьхалъяккхара планаш кхоачашъяьяц, арахецача лакхехьарча категоре продукце удельни дозал ма хеттача хьисапе дац.

Цхьайолча предприятешка биззача боараме пайда ийбац йолаш йолча производственни мощностех.

ХIанз а кIезига яц продукци маьхалъяккхара боарама, къахьегама овсарлен, пайда бара йола 9 бетта планаш кхоачаш ца еш йиса предприятеш.

Цхьайолча предприятешка поставкаш яра декхараш кхоачаш ца дар бахьан долаш теха дикка доккха гIодаш дIатекхаш хиларах низткъало финансови хьал эттад.

Во продукци хьаярца, совлен материальни ресурсаш дIаахийтарца рузкъа доадеш йола моттигаш а нийслу.

1987 ШЕРА ИИС БЕТТА ПРОМЫШЛЕННОСТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР
(процентаща)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Продукци маьхалъяккхара боарама план кхоачашъяр	100,9	101,5	100,6	104,3
Соахка укх ханаца нийсдича промышленни продукци арахецара боарам	102,5	105,7	104,9	109,5
Поставкаш яра декхараш а лоархIаш продукци маьхалъяккхара боарама план кхоачашъяр	97,7	99,1	98,3	97,2
Лакхехьарча категоре продукци хьаяра план кхоачашъяр	97,7	122,6	97	77,1
Къахьегама овсарле лакхъяра план кхоачашъяр	102,9	101,6	101,3	102,4
Соахка укх хана хинначунца нийсйича къахьегама овсарле лакхъяр	102,5	104,3	104,4	107,2
Къахьегама овсарле лакхъяра чотагIа тIакхийтта продукци	100	77,2	100	78
Промышленни предприятеш	144	147	126	201
Царех поставкаш яра декхараш теркал а деш продукци маьхалъяккхара план кхоачаш ца яьраш	35	21	26	34

АГРОПРОМЫШЛЕННИ КОМПЛЕКС

Автономни республикай агропромышленни комплексе колхозаш, совхозаш, предприятеш, организацеш доалдара кердача хьалашка яхара, къахьегам вIаштIехьбаккхаран луш дола алапи дIахо эргадаьккха - тоадаран йола мероприятеш чакхйоах.

Колхознии совхознии кхашкара юртбоахама культураш чуйица йоалаш, общественни хьайбашта доакъар кийчдаь доалаш латт, юртбоахама продукци чакхйоаккхаш я. Хаоттам во латтарга хьежа доацаш автономни республикай хьайбаш леладерашта дулх дукхагIа даккха, паччахьалкхенга шура дIачуялара боарамаш лакхде мегаьд.

Цунца цхьана автономни республикай агропромышленни комплексе цIенхашта дола кхоачамбоацараш да. Цхьадолча боахамашка хьайбай продуктивность лоха хиларах, доахан доврах 1987 шера 9 бетта хьайбай продукташ эцара план кхоачашъяьяц, дIадахача шера цу ханаца нийсдича производства боарамаш лохдалийтад. Республикай Агропромий дуккхача предприятеша поставкаш яра договорни декхараш кхоачашдаьдац, къахьегама овсарле лакхъяра, кхачан лоархIамегIйола продукташ арахецара планаш кхоачашъяьяц.

Дуккхача боахамашка доакъар кхоачамболлаш дац, цудухьа хьайбаш леладераша долаш долча доакъара кхом бе беза, кормоцехаши кормокухнеши хадданза болх бергболаш вIаштIехьъяха еза.

ИИС БЕТТА ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ КИИЧЪЯРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР
(процентаща)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Доахани коа тIара оалхазараши	102	105	108,3	81
Шура	100,1	103	103,1	88
Фуаш	99,6	110	113,5	84
Хьайбай продукци кийчъяра боарам соахка цу юкъа хинначунца нийсбича:				
Доахани коа тIара оалхазараши	99	106	107,4	106
Шура	100,2	100,3	104,9	104
Фуаш	95	106	101,1	122

ИИС БЕТТА КОЛХОЗАШКЕИ СОВХОЗАШКЕИ ХЬАЙБАЙ ПРОДУКЦИ ЯККХАР
(процентаща)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Соахка укх хана хинначунца нийсдича даьккха дулх	100,2	108	107,9	105
Соахка укх хана яьккхачунца нийсйича ерригa яьккха шура	99	99	104,3	103
ХIара кхоабача Iаттагара яьккха шура — кг	1812	2192	2053	1522
Соахкарчунца нийсдича хIара котама тIехьара гулдаь фуаш	97	112	97,6	120

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯР

Автономни республикай подрядни гIишлон организацеша, коллективни подрядага яхара, доалдара керда методаш юкъенхувлара мероприятеш кхоачаш а еш, гIишлош хьалъяра боарамаш лакхделга, керттера фондаш болх бе йолайолийталга Iалашду. Эггара дукхагIа гIишлош хьалъяьй Черсий - Балкхарой, Нохч-ГIалгIай АССР гIишлон организацеша. ХIанз дукхагIйола материальния ахчани средоташ предприятешта реконструкци ярген техническии эргальха-тоаярген дIаухийт.

Вай республике цу гIулакха капитальни вложеней юкъарча боарамах 50 процент дIадахийтад. Машинаш ю, мехкдаьтта чакхдоаха, ишта цхьадола кхы доакъош технически эргадаьха тоадара хьакъехьа дикка балхащ даьд.

Цунца цхьана дукхагIйола гIишлош оттаьча нормативни ханашка хьалъяьяхац. ХIанз а тIехьа гIишлон балхий дикал лохерча боараме я. ЧуIе цIенош хьалдаьдахара гIулакхе дикка тIехьабисаб Дагестански, Нохч-ГIалгIай АССР гIишлонхой. Из а соцкультбыта объекташи чуIе цIеноши хьалдара планаш хьалхарчул дикка лакхагIа йолча хана. Укх юхе йисача хана гIишлон индустре коллективаша тIехьадусалга дIаданккхара шоашта могар де деза.

КАПИТАЛЬНИ ГIИШЛОШ ХЬАЛЪЯР (КОЛХОЗАША ЯЬРАШ А ТIЕХЬА ДIАЛАЬРХIАЧА) ИИС БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР:
(процентаща)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Керттера фондаш болх бе йолаялийтара план кхоачашъяр	72	78	88,7	92
Соахка укх ханаца нийсдича керттера фондаш болх бе йолаялийтар (колхозаща)	108	101	109,4	103
Нах чубаха цIенош хьалдара план кхоачашъяр	87	111	122	81
Соахка укх ханаца нийсдича нах чубаха цIенош хьалдар	99,4	142	146	96
Капитальни вложеней лимитех пайда эцар	87	93	93,7	93
ГIишлон-монтажни балхий лимитах пайда эцар	83	93	98,6	90
Производственни лоархIам бола керттера фондаш болх бе йолаялийтар соахка укх ханаца нийсдича	119	97	100,2	97

ТОРГОВЛИ

Къулбаседа - Кавказа автономни республикашка халкъа эша товараш хьадара дегIаккхуваларан уж дохкалга тоадаран лаьрхIа йола комплексни программа кхоачашъяра хьакъехьа балхаш деш да.

Розничии товарооборота структуре хувцамаш хиннад. ДукхагIа дохк хьайбай даьтта, генарий даьтта, сомий, баьцадаарий сокаш. Корта бохабу малараш дохкалга кIезигдеш латт, товарооборота кхы тIа ресурсаш юкъекхухь барт а баь оттабаьча маьхах юртбоахама продукташ дукхагIа йохкара а, совхозашен, колхозашен паччахьалкхенга продукци йохкара планови боарамагIа 30 процент юртбоахама продукци, городской рынкашка йохкара а чотагIа.

Цхьабакъда, Къулбаседа Кавказа ерригача автономни республикашка 1987 шера 9 бетта паччахьалкхени кооперативнии торговле розничии товарооборота план дикка боцхача боараме кхоачаш ца еш йисар.

Автономни республикай мах беча организацей коллективаша шоай болх кердача хьалашка боаккхалга мела леладу.

Оптови базаша промышленни предприятешкара лоха дикал йола товараш, эцархой хIанзарча дIадехарашна хьежжа йоаца барзкъий фасонаш, моделаш дIа а нийце торгови сете дIаухийт. Материальни маьхаленаш йоаеш, талхийташ, хIара ден эшаш дола товараш базашкеи складашкеи долаше дохка доацаш моттигаш нийслу. Бахача наха гIулакх дара культура лоха я.

Укх шера ийс бетта ерригача автономни республикашка, Нохч-ГIалгIай АССР-ра дIаиккхача общественни кхачана розничии товарооборота план кхоачашъяьй. Цхьабакъда, дIадахача шера укх ханаца нийсдича товарооборот дегIаахара темпаш лоха я, хIаьта Дагестански АССР 0,6 процент лохагIа.

Шоай продукци дукхагIа арахецара, цун ассортимент шеръяра чотагIа товарооборот дегIакхувлара йолча резерваех, кIезига пайда ийбу.

Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе дуккхача хана денз хьаьнала къахьегаш хьавоагIа воккхагIвола аппаратчик Николай Михайлович Горбачев.

33 шу дизад къахьегама ветерана цхьан моттиге болх бу. Дукха маьхера совгIаташ, сийлен грамоташ теларца белгалбаьккхаб цун къахьегам.

Цо болх беш йола 43-1 йола установка заводе дикагIйолчарна юкъе я хадданза.

Николай Михайловича, хьехамча ше хиларах тарра, дуккхача кагирхошта новкъостал даьд аппаратчика говзал караерзае. Заводе а цехе а кIезига бац цун ученикаш хинна нах тахан башха-дика толамаш доахаш.

СУРТА ТIА: Н. Горбачев.

А. АЙРАПЕТОВА сурт.

1987 ШЕРА ИИС БЕТТА ТОВАРООБОРОТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР:
(процентаща)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Паччахьалкхени кооперативнии торговле розничии товарооборота план кхоачашъяр	96	96,6	98,7	96,7
цу даькъе:				
паччахьалкхен торговле	97	96,3	99,2	97,6
потребкооперацe	95	97,4	98	95,4
комиссионни торговле	102	103,3	104	93,5
ДIадахача шера укх ханаца нийсдича — деррига а	101	101,1	103,6	101,6
цу даькъе:				
паччахьалкхен торговле	102	101,2	104,2	102,6
потребкооперации	110	101	103,6	100,1
комиссионни торговле	111	109,6	107,3	119,7
Юкъарча кхачан товарооборота план кхоачашъяр	99,7	100,7	101,1	101,4
Соахка цу хана хинначунца нийсдича	103	100,2	104,3	99,4

БЫТОВИ ГIУЛАКХ ДАР

1987 шера ийс бетта бахача наха деча бытови гIулакхий боарам дIадахача шера укх периодаца нийсбича ерригача автономни республикашка дегIабенаб. Дикка дукхагIа дегIабенаб Нохч-ГIалгIай, Черсий-Балкхарой АССР.

Цхьабакъда дуккхача предприятеша бытови гIулакхаш дара юкъарча боарама планаш кхоачашъяьяц. Быта служба предприятешка мела юкъекхувл къахьегам вIаштIехьбаккхаран луш дола алапи эргадаьккхатоадаран йола прогрессивни формаш, заказаш ханахьа кхоачаш ца деш тIехьадоахаш, болх лохерча боараме, во кхоачашбеш йола моттигаш нийслу.

Цхьайолча юртарча нах бахача пункташка быта служба предприятеш яц, дуккхача предприятешка лакха квалификаци йола кадраш тоъац. Мела шеръю бахача наха гIулакхаш деча предприятей сетеш, хIаьта цу болх беш йолчар шоай производственни низех кхоачамболлаш пайда эцац.

ИИС БЕТТА НАХА БЫТОВИ ГIУЛАКХ ДАРА ПЛАН КХОАЧАШЪЯР:
(процентаща)

	Нохч-ГIалгIай АССР	Къулбаседа-ХIирий АССР	Черсий-Балкхарой АССР	Дагестански АССР
Бытови гIулакхаш дара юкъарча боарама план кхоачашъяр — ерригa	100	99	102,5	101
Соахка цу юкъа хинначунца нийсдича — ерригa а	113	112	113	113
Юрташка бытови гIулакхаш дара юкъарча боарама план кхоачашъяр	98	104	101	105
Соахка цу юкъа хинначунца нийсдича	115	112	114,2	113

Продукци маьхалъяккхара план кхоачашъяр.

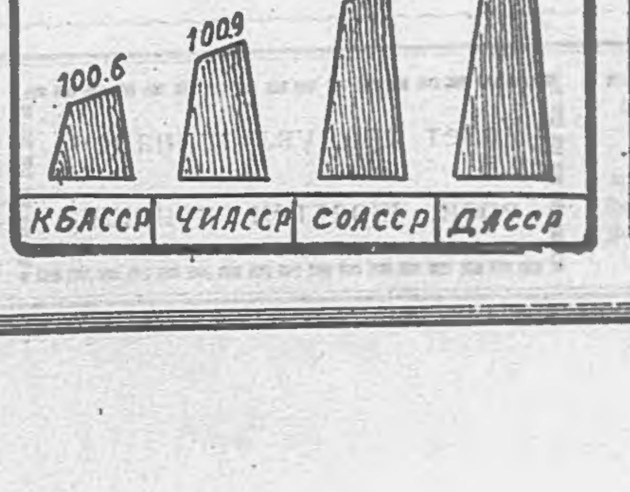

Дулха заготовка яра план кхоачашъяр.

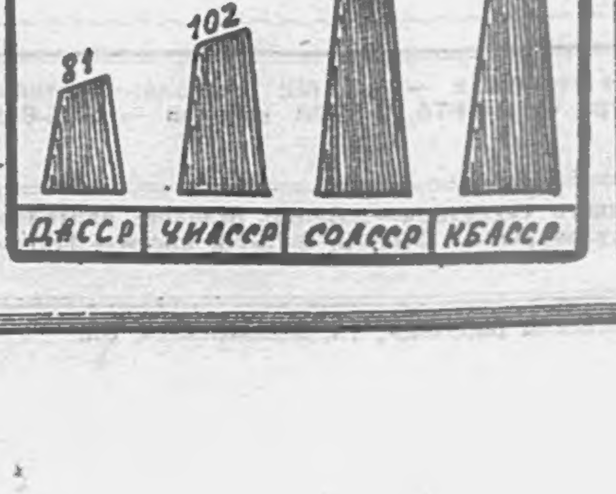

Производствана лаьрхIа керттера фондаш болх бе йолаялийтар соахка укх хана хинначунца нийсдича.

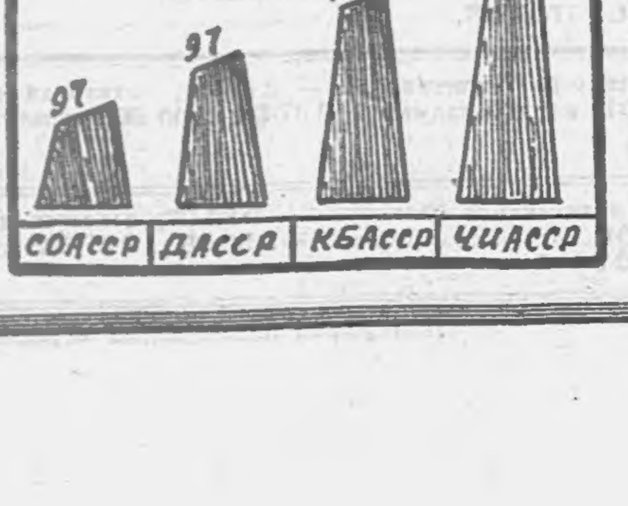

Бахача наха бытови гIулакхаш дара план кхоачашъяр соахка укх хана хинначунца нийсдича.

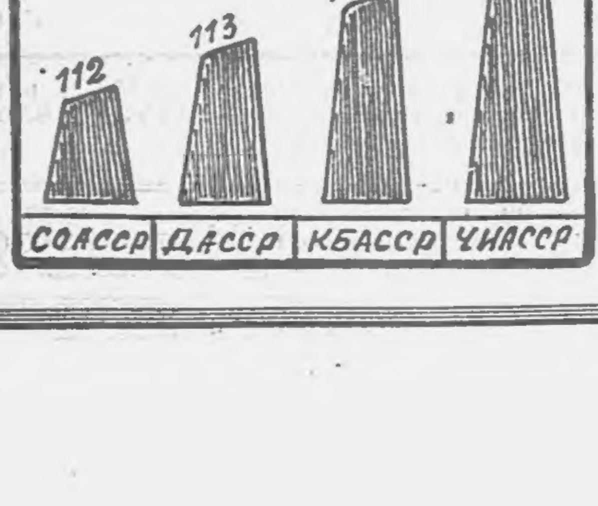

ДЕРРИГА ВАХАР — КЪОНА ТIЕХЬЕ ХЬАЛКХЕЯРА

Гандалоева Соте Iайшета оамала керттера белгало хет сова моллагIа а ше хьалаьца гIулакх дизза дIадахьа гIерташ, из бахьан йоагаш, цун саготдеш из хилар. Мелла дукха хIама дойя а, цох сатец цун, дог Iабац, кIезига хет.

Иштта йолча цун оамал тIара хьадоагIаш дий-хьогIа цунна доккхалаш ца дезилга. Дукха дувца дийзар цунга ше ювцаш яздара цунгара дош доаккхаш. «Ай фуд сох дувца, фуд аз даьр».

Бакъда цо даьри цунна карагIдаьннари кIезига дац, атта дуденна а дац. Iайшет хIама дувца эттача, лоаца хул цун къамаьл, бакъда, хIара дош гIулакхах диза доагIа, даьсса хабар дац цунца.

Доккха а бехктокхаме а гIулакх да хIанз цо кхоачашдер. Грознерча № 6 йолча профессионально - технически училища директор я из. Цига кийчбу товароведаши продавецаши. Уж ба кхелета а кхийна а нах. Тайп - тайпарча къамех болча царна интернациональни кхетам балара боккха теркам тIабохийт училище. Директора лаьрххIа теркаме лоаттаду из гIулакх, уж дийша баьнна цхьаннахьа болх бе дIабахача, массаза а тайп-тайпара нах тIалаттача моттигашка хила безандаь. Училище я «Атеист», «Интернациональни доттагIал» яха клубаш, дешархошта цу тайпара кхетам балара йоккха опыт йолча хьехархоша кулгал а деш.

Шин беррига низ, ха, ховш мелдар дIалу Гандалоевас училище дешаш бола мехкарий шоаш херджа професси бокъонца Iомаяь, бокхха общественни сакхетами культурен йола нах а хинна чакхбахара. Из цунна карагIа а доал. Республике а цул арахьа а практике дIабахачара дика мелдар шоаех алийте юхабоагIа уж. Масала, иштта баьхкаб практике Беноерча турбазе, Соче курорташкарча столовешка даа хIама кийчдеш хинна мехкарий.

— Доккха баркал даькхха юхабийрзар тхо долча кхача кийчбеш хинна училищера мехкарий, — яхаш дувцар Беное столове производства заведующе Сабриева Асета. Чам болаш кийчдора цар даар. Раьза бар хIама даа чууха нах.

ХIаьта Сабриева ше а итт шу хьалха из училище йистеяьккха я. Iайшетах шин кхоаччара гаргара саг а хеташ йоагIа Асет из йолча. ЙоккхагIча йишас е нанас санна, шийна Iайшета деш хинна хьехар, цо лоаттаяь цIенача дега йIовхал хIанз а дIаяьннаяц цох.

Сабриева Асета санна, Гандалоева Iайшетах дувцаргдар из училище йистеяьккха, хIанз товаровед а йолаш болх беча Дзаурова Маржана, «Продовольственни товараш» яхача объединене директора заместитела Крестинская Светланас, цхьан тика чу йоккхагIа йола товаровед йолча Бекова Азас, кхычар.

Профессеш Iомаеш санна, бокхха къахьегама кхетам а лу училище дешархошта. Шоаш дешаш болча а практике бахача а къахьегама цар безам тIагIоргбола оагIонаш лех производственни мастераша.

Училища общежитешка сарахьа шоаш мукъаболча хана хьажа телевизор, ладувгIа радио я, цига дешархой сакхетам лакхбергбола беседаш ю. Деша багIаш йоаккха ерригa ха царна пайдане хургйолаш хилийтара йоакхо яьй директора.

Кхыча тайпара хила а дагIацар из, хIана аьлча Iайшет ше а, укхаза дийша, дIайолаеннай вахаре къахьегама никъ бе. Бакъда, из йистеяьккхача, цох кхоачам баь Iанзар. Из деша отт, балха йоллаше а, Нальчикерча технологически техникуме. 1967 шера дика дешаш чакхйоаккх цо из техникум, кхачан промышленни товарий товаровед яха специальность а йолаш.

Ше юххьанца йистеяьккхача училищацара, шийна хьехаш хиннача преподавателашцара, мастерашцара безам бовнза йола из цу училище балха отт техникум яьккхачул тIехьагIа, производственни говзал Iомаю мастер а йолаш. Юххьанца Iайшета накъабоал цхьан хана шийна хьийха мастераш, царгара Iомалу из дешархошта дикагIа професси йовзийта.

Бакъда шийна ховчуд бокхагIболча мастераша шийна могадечул совгIа, цIаккха а хоаденнадоаца хIамаш а нийслу цунна — хIара дешархочун шин оамал, сакхетам хилар. Цул совгIа городерен юртарен баьхка дешархой шоаш а эргаш бар. Уж тайп-тайпара дола психологически гIулакхаш кхетаде, довза дезар, царех хIаране дегага кхача езар Iайшета. Керттердар — мастерай дешархочоаи юкъера моттиг вIашкаозар. Цар вIаши бола тешам совбаккхар, мастер шийца дика уйла йолаш волга дешархочоа довзар. Из де карагIдоал Гандалоева Iайшета.

Цкъаза практике а теорегIа а цIаккха нийсденна доаца хIама а оттар цунна хьалхашка: Цкъа шийна цIагIа е енна задани кхоачаш ца еш заняте ера цхьа йиIиг. ТIа ца човхаш, цун бахьан техкар Iайшета. Нана хала цамогаш хинна йиса хиннаяр из задани кхоачаш ца еш. Гештдир цунна мастера. Бакъда, тIехьагIа, юха заняте йоагIача хана, из задани кхоачашъяь хилийта езалга дIахайтар.

Нагахьа санна, цхьаккха бахьан а доацаш, ше херджа професси Iомаяра юхагIертачунца иштта кIаьда хилацар из. ХIаьта а гIожа къамаьл а дацар цо, дIаихетайора, тIехьагIа болх бе йолаелча, хIанз ца Iомадаьр, цунна хала хургхиларах.

Духхьала цхьа професси Iомаяь Iац Iайшет шин дешархошта. Цо царна хьехар дора тIехьагIа бахача хана накъадаргдолаш, эхь-эздел Iомадора, дог цIена а хьаьнала а къахьега дезаш хилара кхетам лора.

Профессиональни а кхетам балара а хьакъехьа дешархой дика Iомабе ловш йола, училища общественни вахаре хьинаре дакъа лоацаш йола мастер зийра коммунисташа. Гандалоева Iайшет дIаэц ленински парте члeналла. 1966 шера денз из сий дола цIи лакха лоаттаеш хьайоагIа из.

— Са вахар дог гIоздоаккхаш нийсденнача хIамашта юкъе се парте члeналла дIанийца ди, сайх парте тешам бенна ди эггара тIех лоархI аз, — яхаш дувц Iайшета. — Из тешам ца боабе гIерт со.

Iайшета из шу кхыча дикача хIаманца а беркате дера: дешархошта професси дика Iомаеш, общественни вахаре дизза дакъа лоапаш хиларах цунна СССР Лакхехьарча Совета Президиума УказагIа «За трудовое отличие» яха медаль елар.

Шийна ховчох кхоачамбеш яцар Гандалоева Iайшет. Ха дукхагIа дIа ме йоьда цо дикагIа кхетадора шийна ховр кIезига долга. Ше балха йоллаше а советски торговле Московски институте деша отт из. Бокхха мухь бар цо шийна тIанийцар: цхьан ханна болх бе, цIагIа хьажа (хIаьта шин дезал хьахинна яр из), деша дезар цун. Из дерригa а де кхувра цун, талмаста а доацаш, цIенхаштта. Хетаргахьа, хIамах бIу ца къежабеш из хилар бера хана денз хьадоагIаш да цун. Дезале из эггара зIамагIа хинна яле а, боча Iомаяь яцар Iайшет.

1971 шера дика дешаш цо чакхйоаккх Московски институт. Бакъда, цох а кхоачам баь Iац из.

— Вай сиха йодача замалахьа дукха хул керда хIамаш. Уж ца довзар тIехьавусаргва, цудухьа вай ханара саг хадданза Iомалуш хила веза, — яхаш дувц Iайшета.

— Болх бе а, деша а, цул совгIа общественни вахаре дакъа лаца а цун дика кхийна хилар белгалдоаккхаш да 1972 шера цунна «За трудовую доблесть» яха медаль ялар.

Профессионально - технически образовани практически теоретически дика йовзаш йола Гандалоева Iайшет 1973 шера ше хIанз йолча училища директоралла оттаю. Цо цхьан ханна Iомабу производственни професси хьеха мастераш а. Царех ба хIанз цу училище хьехаш бола мастераш Евлоева Лида, Горбакова Марем, кхыбараш.

Ше беча беррига балха тIа из дагаювл йоккха опыт йолча преподавателашца, къахьегама ветеранашца Машкова Лия Андреевнаца, Гурова Нина Михайловнаца.

Профессионально - технически образовани дегIайоалаеш, эргаяьккха тоаеш, дешархой профессен сакхетамен боарам лакхбеш дика гIулакхаш карагIдаларах 1976 шера Гандалоева Iайшета елар «СССР профтехобразоване отличник» яха цIи.

Бакъда мелла чIоагIа ше хоастаярах, доккха совгIат даларах курен сонтен яьннаяц Iайшет, кхы а чIоагIагIа ше декхарийла лийрхIай цо.

Нохч - ГIалгIай АССР заслуженни хьехархо, профтехобразоване отличник я, училища коллективе, преподавателашта, мастерашта, дешархошта юкъе дика лоархIаш, сий деш, цар тешам бенна я. Из бакъду Iайшет пар диазза вIаштта города Грозне Ленински райсовета халкъа депутаталла херджа хиларо. Цо къаьгга хьахьокх Гандалоева Iайшет харжархой наказаши депутатски декхараши дика кхоачашдеш хилар.

Гандалоева Грозненски горсовета депутат я хIанз, торговлен общественни кхачани депутатски комиссе председатела заместитель а я. Торговлен общественни кхачани предприятешка санитарни цIена хиларга хьож из.

ХIанз беррига шин низ, ха, ховр дIалу цо профессионально - технически дешара реформа, цу образоване перестройка чакхъяккхара.

Укх шера Нохч-ГIалгIай АССР-гара профессионально-технически образоване викал а йолаш СССР хьехархой съезда делегат хилар Гандалоева Iайшет.

Цо дика хьалкхебаьб шин дезал. Уж шоай наьна къахьегама новкъа баьннаб: Зарема шин нана йолча училище преподаватель я, хIаьта Аслан Л. Н. Толстой цIерагIча Нохч-ГIалгIай паччахьалкхен университета йиьлагIча курсе дешаш ва.

Гандалоева Iайшета вахара хьисап советски да, цун вахар Даьхенна цIена гIулакх дара хьокхам ба.

Р. ЧАХКИЕВА.

ДАЬХЕ ЛОРАЕ КИЙЧА БА

ХIара шера В. И. Ленина цIи лелаеча Грозне керттерча майдан тIа вIашагIкхет Даьхе лорае болха кагирхой. Укх деношка укхаза вIашагIкхийтар эскаре гIулакх де хахьатIаэтта республикера 200 совгIа дикагIвола зIамсаг. Хургболча бIухошка моаршал а хоатташ, къамаьл дир тIема а къахьегама а ветеранаша, бIухоша - интернационалисташа, комсомольски болхлоша.

— Вай мехкахоша гIулакх деча моттигашкара дукха письмош ух тIема комиссариаташка дика къонгаш кхебарах даьштеи ноаноштеи баркал яхаш, — аьлар республикански военкомата политотдела начальника Н. И. Цикозас. Оаха чIоагIа доккхал ду уж иштта хиларах.

Нохч-ГIалгIайчен дукха къонгаш ба тIема а интернациональни а шоай декхар Афганистане кхоачащдеш. Дукха ба царна юкъе орденаши медалаши енна.

— ХIанз мара кхийна дIаэтта дац шо, — аьлар призывникашка Сийлахь-боккхача Даймехка тIема ветераний Грозненски городской Совета председатела А. К. Забиякас. Боккха тешам а доккха декхар а да шоана тIадужар. Даьхе лораеча шун аьттув балар лов ветеранашта.

М. БАШИРОВ.

СУРТА ТIА: военком С. И. Солохин керте а волаш, Малгобекски районера баьхкача кагирхошца къамаьл деш ва тIема ветеран В. А. Пивной.

И. ПЛИЕВА сурт.

Редактор
О. Б. ГАДАБОРШЕВ.

САЛОIАЧА ДЕНОШКА

ШОАТТА

В. И. Ленина цIерагIа майда.

17.00. С. М. Кирова цIерагIча культуран салаIарен парка духови оркестра концерт.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк.

6.00. «УнахцIенон» клуб. 9.00. Болх беш я аттракционаш. 10.00. «Гуйранара мозаика» яха радиоконцерт. 14.00. «КIай ладья» яха шахматни клуб. 15.00. Массови ловзараш, викторинаш.

В. И. Ленина цIерагIа ДК.

15.00. «ООН дунен халкъашта юкъера ди» яха лекци-беседа. 19.00. «ВIашагIкхетар» яха видеодискотека.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК.

11.00. Авиамодельни кружок. 12.00. «Советски дезала ди». Вагонни депо болхлой коллективни салаIара ди. 13.00. Драматически кружок. 14.00. Барзкъа хьадаккхен тегеи Iомавеш йола кружок. 16.00. Вокально - инструментальни кружок. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК.

10.00 Игротека. 16.00. «Нийсархо» яха клуб. «Орденаш лелаю комсомол» яха литературно - музыкальни композици.

Химикий ДК.

10.00. Спортивни ловзараш. 17.45. Халкъа духови оркестра концерт.

Просвещене болхлой цIа.

17.00. Городской ветераний Совета педагогически къахьегама ветеранашца вIашагIкхетар.

«Красный молот» завода ДК.

10.00. Берий бальни халхарий кружоко хьех. 11.30. «Атеист». Кинолектори. 12.00. Iарбий меттала къамаьл дувца Iомалуш да. 15.00. Iалам дезарий клуб. 18.30. Кагирхой салаIара сайре.

«Динамо» стадион.

10.00. Автомобильни транспорта болхлой спортивни цIей. 15.00. НГIАССР футболах йола яхьаш. «Машиностроитель» — «Нефтяник».

Гороно СДЮСШОР стадион.

10.00. «Дошо гуйре» яха приз яккхара г. Грознерча общеобразовательни школай командашта юкъера футболах йола яхьаш.

КIИРАНДИ

10.00. ВЛКСМ 50 шу дизара цIерагIча яйгача атлетика эстафета.

В. И. Ленина цIерагIа майда.

17.00. С. М. Кирова цIерагIча культуран салаIарен парка вокально-инструментальни ансамбла концерт.

С. М. Кирова цIерагIа культуран салаIарен парк.

6.00. «УнахцIенон» клуб. 10.00. «Революце юхьиг я, бакъда, революце чаккхе яц» яха радиоконцерт. 14.00. «КIай ладья» яха шахматни клуб. 15.00. Массови ловзараш, викторинаш. 16.00. «Бес-бесара халкъа таланташ» яха С. М. Кирова цIерагIча культуран салаIарен парка художественни самодеятельноста концерт.

В. И. Ленина ДК.

«Фаьлгийи приключенейи дунен тIа» яха киноклуб. 12.00. «ЦIе гвоздика» яха фестиваль. 19.00. Ткъаьиттара баьннарашта лаьрхIа салаIара сайре.

Н. К. Крупскаяй цIерагIа ДК.

9.00. Халхарий кружок. 9.00. Авиамодельни кружок. 14.00. «Къона краевед» яха клуб. 15.00. Гитаристий кружок. 15.00. «Къона ленинец» яха берий кинотеатр. «Iалам лорадар — хьа декхар». 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

С. М. Кирова цIерагIа ДК.

10.00. Игротека. 11.00. Туризмен ориентированеи клуб. 13.00. «Мультик» яха клуб.

Химикий ДК.

10.30. «Нийсархо» яха кIиранден клуб. «Светофор йолча хьоашалгIа» яха ловзара программа.

Просвещене болхлой клуб.

11.00. Музыка езарий объединени. Советски композиторий творчества обзор «Революционни илли».

«Красный молот» завода ДК.

10.00. Барзкъа хьадаккхен тегеи Iомалуш да. 13.00. «Космонавт» — яха берий кинотеатр. «Планетера бераша шоайла доттагIал леладу» яха утренник. 14.30. «Дуне цхьан кIирагIа» обзор. 18.30. Кагирхой салаIара сайре.

Пролетбата цIерагIа ДК.

14.00. «Чебурашка доттагIий» яха киноклуб. 18.00. «Хургдолчоа лаьрхIа дIадахачох дувцаш йола беседа. 19.00. Кагирхой салаIара сайре.

«Оргтехника» объединене ДК.

10.00. Боахам лелабе безам бараш Iомабеш йола клуб. 11.00. Дешархой кIиранден клуб. 12.30. «Машар, ДоттагIал, Октябрь» яха берий сурташ дахкара конкурс. 13.00. Настольни ловзараш. 16.00. «ХIамаш хьуьзараш» яха клуб.

Городской филофонистий клуб.

(Пушкина ул. 6).

10.00. Грамзаписий коллекционерий хIанзара музыка езарий заседани.

М. Горьке цIерагIа клуб.

9.00. «ЦIен-нана» яха клуб. 12.00. «Калейдоскоп» яха музыкальни клуб. «Музыка В. И. Ленина вахаре». 14.00. «Сийг» яха берий кинотеатр. 17.00. В. Шукшина творчества хетаяь киносайре.

«Динамо» стадион.

14.00. НГIАССР футболах йола яхьаш. «Динамо» — «Локомотив».

«Локомотив» стадион.

14.00. «НГIАССР футболах йола яхьаш. ЧИТО — «Нефтехимик».

ТЕЛЕВИДЕНИ

24 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — Автомобильни транспорта болхлой Денга. Телевизионни документальни фильмаш: «Испытай, дорога», «Гавнара рейс», «Перевал Нурбал».
9.35 — «Новкъост илли». Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Тбилисера передача.
10.05 — 6-гIа Московски дунен книжни выставка-ярмарка.
11.10 — «Листа произведенеш дIаIонх Дунен халкъашта юкъера конкурса лауреаташ».
11.30 — Массанена а хIарахенна а.
12.00 — Саг. Лаьтта. Вселенни.
12.45 — ДIаIонх Ерригросийски конкурса лауреата Ю. Евтушенкос (гуслеш).
13.00 — «Укхаза хиннай Крыма». Телевизионни документальни фильм.
13.30 — «ДоттагIе». Телевизионни журнал.
14.00 — «СелаIад» яхача халкъа творчества телепрограмма дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Фольклора сайре» (Замби).
14.30, 18.25, 23.50 — «Кердадараш».
14.40 — Сийлахьча Октябра юбилейга. Историен довргдоаца мугIараш. «Надежда и опора». Художественни фильм.
16.35 — «ДоттагIа хоровод». П. И. Чайковски цIерагIча консерватории зале пачхьалкхен хоровой коллективий концерт.
17.20 — «Вай зама». Телевизионни документальни фильма премьера.
18.15 — «Оптимистическая миниатюра». Мультфильм.
18.30 — «Десять дней, которые потрясли мир». Фильм-спектакль - премьера. Автор Д. Рид.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Шоаттен сайрийна. Шо ххьх РСФСР халкъа артиста Л. Лешенкос.
23.05 — Спортивни гимнастика. Дунен чемпионат. Голландера передача.

II ПРОГРАММА

8.00 — Iуйрийнара гимнастика.
8.20 — Ритмически гимнастика.
8.50 — «Iуйрийнара почта».
9.20 — Молдавски телевидене программа.
10.25 — Дунен художественни культура Веждрий ГримигIар программа.
11.25 — «И. И. Обломова вахарера масса ден». Художественни фильм. 1, 2-гIа сераш.
13.45 — «Советски Iилман исторецара дувцараш». Документальни фильма премьера. 3-гIа фильм. «Дахьен кхоанна».
14.40 — «Нохч-ГIалгIайчен кIира».
15.00 — Кхоана — автомобильни транспорт болхлой Ди.
15.20 — «Хьаре кхьата тераш» (нохчий меттала).
15.45 — Лирически концерт (нохчий меттала).
16.30 — «Ставрополье: хан ...» Ставропольски студе телевидене программа.
17.50 — Тео Адама дех.
19.15 — Спортивни программа: нохчи спорт. Ерригсоюзни кхьаж. Тбилисера передача. Спортивни гимнастика. Дунен чемпионат. Голландера передача. Перерыв йола хана (20.00) «Бийса даьхъала хийла шун, бераш!» «Колобок».
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — «Белые росы». Художественни фильм.
23.15 — «Кердадараш».

25 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

АВТОМОБИЛЬНИ ТРАНСПОРТА БОЛХЛОЙ ДИ

7.00 — «90 минут».
8.35 — Ритмически гимнастика.
9.15 — «Спортлото» тираж.
9.30 — «Будильник».
10.00 — «Аз гIулакх ду Советски Союза!».
11.00 — «Iуйрийнара почта».
11.30 — «Снови. Чилли, Мотлии сои». Телевизионни документальни фильм. (Англи). Н. Н. Дроздова комментарий. «Хьайбай дунен тIа» яхача циклацара.
12.30 — Ашарий киоск.
13.00 — «Юртара сахьат».
14.00 — «УнахцIено».
14.45 — «Новкъост, илли». Ерригсоюзни телевизионни конкурс. Ленинградера передача.
15.35 — Мультипликационни фильмаш: «Ходжа-Насыр — гIишлонхо», «Бекболат», «ЧIагарга цIог мулаш санна хIанад?»
16.20 — Концертни студе Останкино берий-бой школа-интерната директорца А. А. Католиковца вIашагIкхетар (Сыктывкар).
18.00 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
18.45 — Спортивни гимнастика. Дунен чемпионат. Голландера передача.
19.40 — Шахматех дунен чемпионат.
20.00 — Экрана говзанчаш. Баьццара Рина.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Пачхьалкхен Центральни концертни зале Украински ССР искусства говзанчийн творчески кагирхойн концерт.
23.40 — «Футбольни обозрени».
00.10 — «Кердадараш».

II ПРОГРАММА

8.00 — Зарядка е дIаотта.
8.20 — «Максим Зверев». Документальни фильма премьера.
8.35 — «Белые росы». Художественни фильм.
10.00 — «Эрсий къамаьл».
10.30 — «БАМ на перепутье». Читински студе телевидене программа.
11.30 — Мехка къаман театрий фестиваль. О. Иоселиани. «Звездопад». К. Марджанишвиле цIерагIча грузински пачхьалкхен Академически драматически театра фильм-спектакль.
12.45 — «Советски Iилман исторецара дувцараш». Документальни фильма премьера. 4-гIа фильм. «Реалисташ».
13.30 — Ашараш.
14.00 — Спортивни гимнастика. Дунен чемпионат. Голландера трансляци.
15.15 — Сийлахьча Октябра 70 шу дизарга. «Советски искусства оагIонаш». Литературен театри. 8-гIа фильм.
16.15 — «СелаIад» яхача халкъа творчества телепрограммай дунен халкъашта юкъера фестиваль. «Фольклора сайре». (Замби).
16.45 — «Цирк массанена а деза».
17.15 — В. Маяковский — «Оаз мел я». Ешар РСФСР халкъа артист А. Лазарев.
17.30 — Дунен музыкальни культура ганзер». Д. Б. Кабалевский. «Реквием».
18.55 — Болама кхерамзле.
19.00 — «Гушдар — теша хала дар».
20.00 — «Бийса даьхъала хийла шун бераш!». «Чах яь бугIилг». Мультфильм.
20.15 — Вологодски иллеш.
20.25 — Хуложниках дола дувцараш К. Васильев.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Доазол дехьарча фильма экран. «Доктора Гундлаха моллагIа вахар». (ГДР).
23.05 — «Кердадараш».

26 ОКТЯБРЬ

I ПРОГРАММА

7.00 — «90 минут».
8.35 — Футбольни обозрени.
9.05 — Сийлахьча Октябра 70 шу дизарга. «Революци дIахо йодаш я». Яиъ сери йолча телевизионни документальни фильма премьера. 1-гIа фильм — «Голатохар».
9.55 — Фильм — бераштa. «Со сай хьинарца мишта лелар».
10.15, 16.00, 17.25, 19.20 — «Кердадараш».
16.15 — «Эрсий къамаьл».
16.45 — «ГIишлошъяри архитектурен». Киножурнал.
16.55 — «Со, хьо, вай дерригаш цхьана ...». Дешархой хьехархошца новатораша Е. Н. Ильинца, Ш. А. Амонашвилеца, В. Ф. Шаталовца, С. Н. Лысенковаца вIашагIкхетар.
17.30 — Объектив. Октябра 70 ...

«Автогиганта новкъадар фуд?» Горьковски автозавода реконструкци яра проблемаех.
18.45 — «Тахан дунен тIа».
19.00 — «Кайчи». Мультипликационни фильм.
19.30 — «Унзарал». Художественно - публицистически фильма премьера.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Сийлахьча Октябра 70 шу дузаш. «Революци дIахойодаш я». Телевизионни йиъ серийолча документальни фильма премьера. 1-гIа фильм — «Голатохар».
22.45 — Тахан дунен тIа.
23.00 — «Браво, Фигаро». Дж. Россине музыка тIа даьккхача фильма-балета премьера.
23.50 — Шахматех йола дунен чемпионат.

II ПРОГРАММА

17.10 — «Эстафета». Телефильм.
17.40 — «Кердадараш» (нохчий меттала).
17.45 — «Могаш-маьрша дахалаш». Iилма - довзийтара фильм.
18.05 — «Республика кхашка» (гIалгIай меттала).
18.20 — «Хьа кIувса дога маш». Телефильм.
18.35 — «ДоттагIий юха а вIашагIкхийттаб». Къулбаседа Кавказа республикай столицай Ленински районий фестиваль.
19.10 — «Нохч-ГIалгIайче». Информационни программа.
19.25 — «Иллеца вахаре гIоила». Концерт.
20.00 — «Бийса даьхъала хийла шун, бераш!». «Хингал». Мультипликационни фильм.
20.15 — Дунен халкъашта юкъера панорама.
21.00 — «Ха».
21.40 — Перестройка прожектор.
21.50 — Концерт.
22.50 — «Хьадолалучча». Телевизионни документальни фильма премьера Самарско-Куйбышевски партийни организацех.
23.00 — «Ха».

РАДИО

24 ОКТЯБРЬ

6.40 — «Кормоцех хьаьлевга юкъагIа хIана доах?» (нохчий меттала).
6.55 — Передачай программа.
6.59 — 7.00 — Хоамаш.
8.15 — Республикански газетий обзор.
8.30 — 8.45 — Хоамаш.
10.15 — 10.40 — Радиола. дувгIархой хаттарашта жоп лу — республикански наркологически диспансера эрттерча лора М. А. Дальсаева.
11.00 — «Хьона, Даьхе, салтечун догI».
11.30 — 12.00 — «Перестройка накъагIа».
12.40 — «СалоIача минуташка» (нохчий меттала).
13.00 — 13.15 — «Кавказ» яхача совхозера вовзаш волча жаIуна Муцагов Геланена хетадаь музыкальни радиооткрытка (нохчий меттала).
15.15 — «Илли юхе да». Юрта боахама къахьегамхошта хетаяь музыкальни программа. Хоаттам.
16.00 — «Бригадин подряд болх беш я» (нохчий меттала).
16.15 — 17.00 — «Кавказа Iуйренаш» яха радиожурнал.
18.00 — 19.00 — «Музыкальни почта» (гIалгIай меттала).

УКВ

19.00 — Музыкальни галерея. ДIалокх Дагаев Валида.

25 ОКТЯБРЬ

АВТОМОБИЛЬНИ ТРАНСПОРТА БОЛХЛОЙ ДИ

7.15 — Республикански газетий обзор.
7.30 — Передачай программа.
7.35 — 7.40 — Хоамаш.
8.25 — 9.00 — «Шоана дукха еза ашараш».
11.20 — 12.00 — Автомобильни транспорта болхлошта хетадаь цIейа концерт.
15.15 — 15.30 — КПСС обкома VI-гIа Пленума решенеш тIехьагIа» (гIалгIай меттала).
16.00 — «Школьни глобус». Хоаттам.
16.30 — 17.00 — «Къона сена» (нохчий меттала).
18.00 — 19.00 — Иллеца доттагIал долчарна хетадаь концерт (нохчий меттала).
19.00 — Художественни самодеятельностa доакъашхой концерт.
19.30 — Сайрийнара концерт.

Белам а белхам а

«ЯХЬЕ БАЬННАБ»

Сунженски районе баха М. Албаков, С. Вельхиев, Т. Дакиев, Н. Плиев шоайла бовзаш ба е бац ала йиш йолаш дац. Цхьабакъда, суда гIанда тIа уж ховшабаьр цхьа бахьан да— корта бохабу малар. Цу даькъе «яхье» баьнна уж хьувза тоъал ха йолга аз кхетадир: соахка моттигерча халкъа суде царна кхайкадаь приговораш Iодийшача.

Ховш ма дий яхье котбаьнараши ийшараши хулга. Малав тIаккха лакхе хьоаваьча виънена юкъе толам баьккхар? Сога хаьттача, цу хаттара жоп луш дар Вельхиев Султана даьр. Массехк бутт мара бацар из набахтара цIакхаьча. Шоана мотта хургда, шин гIолбаьннача наькъа цо уйла яь хургья, дIахо йодача хана кхы цу тайпара хIама хулийтарг а дац, аьнна. ГIалат да шо. Хьажий-цIа бихьа хох санна, ше хиннача бесса кIома волаш цIенах кхийтар С. Вельхиев.

Ховш ма дий, кеп хиннача сага эггара бокхагIбола моастагIий сесаги бераши долга. Цу даькъе кхыболча нахал эргаш Султан а вацар. Цо ше хьаяхачогIа теша йиш яле, пхи шуша пиво а менна, шин сесага Л. Вельхиевайна духьалвахар из. Ахча дийхар, кхы а малар эца дага волаш. «Вокхо «ак» аьлар. Из хьахезача, трактор техача а социалургвоацаш, чураваьлар Вельхиев. ДIахкайда сесага плащ, виIий костюм, йиIий коч хьа а йица, коа дIаараваьлар из. Цигга царех цIи а техар. Шин дезала 246 сома маьха зе а даь, ваьнна дIавахар «цIенда».

Дукха ха ялалехьа юха гучаваьлар ше фу леладу. фу дувц ховш воаца Вельхиев. ХьалхагIа бIеха яппараш а яь, сесага качвахар из. ХIаьта вож едда кIалхаръялча, берашта етта волавелар. Цхьабакъда, цо леладер дIахайнача милице болхлоша соцавир зуламхо, лаьцар. Кастта халкъа суда духьалъэттар С. Вельхиев.

Дукха тIехьа висанзар Вельхиевна Карабулаке ваха, «Западная» яхача коа тIара оалхазараш леладеча фабрика слесарь Плиев Нурдин. Из а корта бохабу малар менна ваьлча, сесагаца довна водаш а цIагIара пхьегIаш йохаеш а оамал йолаш вар. Иштта хилар хIанз а. Фуа чIора бар миссел мах боаца бахьан а даьккха, шин сесаган цун йиIиган качвахар из. Халкъа судо цунна теха ха йоккха я ала йиш яц, дале а, шин гIолбаьннача вахара наькъа уйла е кхоачам болаш м я.

Иштачарех ва Карабулакски химически реагенташ хьаеча завода слесарь Дакиев Темар-Болат. Кеп йолаш шин къавеннача даьна духьалвенав из. ХIаьта вокхо шийх бехк баьккхача, воккхача сага кач а вахав.

Тамаш а яц... Къаракъацей чхьагIарцен хьоашал тессарашта цхьаккха хIама бебашха хетац... МоллагIдола зулам хьаде кийча хул уж. Хьаштдале, даьна тIаковда а...

С. СУЛТАНОВ.

ХЬАМСАРА НОВКЪОСТИЙ!

ДIАХЬОШ ДА 1988 ШЕРА

«СЕРДАЛО»

ГАЗЕТ ЯЗДАЙТАЛГА

Газет язду «Союзпечатa» ерригача отделенешки агентствашкеи, предприятешкарча, учрежденешкарча, организацешкарча общественни уполномоченнеша.

Шера газет яздайтара мах 4 соми 8 кепиги ба. Из кхо ца деш, кхоаненга дехкаш тIехьа а ца доахаш, ханнахьа «Сердало» яздайта шоашта!

ТХА АДРЕС: 364907, г. Грозный, Маяковске, ул. 92. Телефонаш: редактора — 2-45-57; редактора заместитела — 2-85-07; бехктокхама секретара — 2-84-68; отделий: партийни вахара — 2-80-12, 2-54-04; промышленносте транспортен — 2-75-81, 2-65-01; юрта боахама — 2-47-64, 2-80-66; культура — 2-64-75, 2-75-78; письмой — 2-85-64; машинистки бюро — 2-89-51; корректоре — 2-89-88.

НАШ АДРЕС: 364907, г. Грозный, ул. Маяковского, 92. Телефоны: редактора — 2-45-57; заместителя редактора — 2-85-07; ответственного секретаря — 2-84-68; отделов: партийной жизни — 2-80-12, 2-54-04; промышленности и транспорта — 2-75-81, 2-65-01; сельского хозяйства — 2-80-66, 2-47-64; культуры — 2-64-75, 2-75-78; писем — 2-85-64; машинописное бюро — 2-89-51; корректорская — 2-89-88.

Газет арадувл шинареи, ереи, шоаттен деношка.

СФ05378. «Грозненский рабочий» издательства типография, Маяковске, 92. Типография издательства «Грозненский рабочий», ул. Маяковского, 92. Заказ № 3635.